

KRIZOVÝ PLÁN

ZÁKLADNÍ ŠKOLY, DOBRUŠKA,
OPOČENSKÁ 115

Obsah

1	Úvod	4
2	Krizové oblasti	5
2.1	Záškoláctví	5
2.1.1	Primární prevence záškoláctví	5
2.1.2	Podmínky stanovené školním řádem	5
2.1.3	Doporučené rady při zjištění záškoláctví	5
2.1.4	Doporučený postup při záškoláctví	6
2.2	Nekázeň	8
2.2.1	Podmínky stanovené školním řádem pro kázeň ve škole	8
2.2.2	Doporučený postup při zjištění nekázně ve škole	8
2.3	Šikana	10
2.3.1	Podoby šikany	10
2.3.2	Kompetence školy	10
2.3.3	Doporučený postup při zjištění šikany	11
2.4	Kybešikana	14
2.4.1	Doporučené rady pro oběť kyberšikany	14
2.4.2	Doporučený postup při kybešikaně	14
2.5	Krádeže a vandalismus	16
2.5.1	Doporučené rady při krádeži	16
2.5.2	Doporučený postup při nahlášené krádeži žákem	16
2.5.3	Doporučený postup při zjištění vandalismu na půdě školy	17
2.6	Návykové látky	18
2.6.1	Návykové látky	18
2.6.2	Doporučené postupy pro školy a školská zařízení	19
2.7	Netolismus	23
2.7.1	Rizika spojená s netolismem	23
2.7.2	Jak předcházet rozvoji netolismu	23
2.7.3	Doporučené postupy při netolismu	23
2.8	Rasismus a xenofobie	25
2.8.1	Primární prevence rasismu a xenofobie	25
2.8.2	Doporučený postup v případě zjištění rasismu či xenofobie	25
2.9	Sexuálně rizikové chování	27
2.9.1	Primární prevence sexuálního chování	27
2.9.2	Doporučený postup při řešení sexuálně rizikového chování	27
2.10	Poruchy příjmu potravy	29

2.10.1	Doporučené rady při podezření nebo zjištění PPP.....	29
2.11	Sebepoškozování.....	31
2.11.1	Doporučený postup při sebepoškozování.....	31
2.11.2	Nevhodný postup.....	31
2.12	Syndrom CAN.....	33
2.12.1	Varovné signály.....	33
2.12.2	Doporučený postup při zjištění syndrom CAN.....	33
2.13	Poruchy autistického spektra.....	35
2.13.1	Zásady přístupu při výchově a vzdělávání žáků s PAS.....	35
2.13.2	Doporučený postup pro prevenci vzniku problémových situací u žáků s PAS.....	35
3	ZÁVĚR.....	40
4	Důležité kontakty.....	41
5	Přílohy.....	42
5.1	Krizový plán pro prevenci vzniku problémových situací týkajících se žáka s PAS.....	42
5.2	Dodržování pravidel prevence vzniku problémových situací týkajících se žáků s PAS ve školách a školských zařízeních za účelem zajištění bezpečnosti a ochrany jejich zdraví. ...	44

Základní informace o škole

Název: Základní škola, Dobruška, Opočenská 115

Adresa: Opočenská 115, Dobruška 518 01

Právní forma: příspěvková organizace

Zřizovatel: Královéhradecký kraj

Ředitelka školy: Mgr. Andrea Stonjeková

Statutární zástupce: Mgr. Andrea Stonjeková

IČO: 70152501

Telefon: 602 266 986

E-mail: zsopocenska@dkanet.cz

Datum: 01. 09. 2021

Školní poradenské pracoviště:

Mgr. Renata Vágnerová – výchovná poradkyně

Mgr. Lenka Jonášová – metodik prevence

1 Úvod

Krizový plán školy obsahuje charakteristiky konkrétního rizikového chování a zahrnuje postupy a doporučená řešení při výskytu projevů rizikového chování. Je sestaven školním metodikem prevence na základě fungující praxe školy a platné legislativy, konzultován a schválen ředitelem školy. Krizový plán je pomocným manuálem pro všechny pedagogické pracovníky, zároveň seznamuje zákonné zástupce žáků s vnitřními postupy školy.

Pedagogičtí pracovníci školy jsou ze zákona povinni provádět preventivní opatření v rámci všech aktivit školy a při řešení projevů rizikového chování jsou povinni postupovat dle Krizového plánu školy. Krizový plán je závazným dokumentem školy.

Související dokumenty:

- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, č.j. 21291/2010-28
- Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních, č.j. MSMT-21149/2016

Cílem krizového plánu je stanovit závazný postup pro všechny pracovníky školy v případech podezření či výskytu projevů rizikového chování mezi žáky a zároveň eliminovat či minimalizovat škody v případě, kdy k projevům rizikového chování ve školním prostředí dojde.

2 Krizové oblasti

2.1 Záškoláctví

Za záškoláctví je považována neomluvená absence žáka. Jedná se o přestupek, kterým žák úmyslně zanedbává školní docházku. Je chápáno jako porušení školního řádu, současně jde o porušení školského zákona, který vymezuje povinnou školní docházku a povinnost žáků do školy chodit řádně a včas. Nezřídká je spojeno s dalšími typy rizikového chování, které negativně ovlivňují osobnostní vývoj jedince. Je chápáno jako porušení školního řádu, současně jde o porušení školského zákona, který vymezuje povinnou školní docházku a povinnost žáků do školy chodit řádně a včas. Nezřídká je spojeno s dalšími typy rizikového chování, které negativně ovlivňují osobnostní vývoj jedince.

2.1.1 Primární prevence záškoláctví

- posilování kladného vztahu žáků ke škole, vzdělání, spolužákům a učitelům
- pozitivní vzory chování a posilování zdravého klima školy
- nabídka mimoškolní zájmové činnosti
- důsledné seznámení žáků a zákonných zástupců se školním řádem

2.1.2 Podmínky stanovené školním řádem

- nepřítomnost žáka ve škole zásadně omlouvají zákonní zástupci ze zdravotních a jiných vážných důvodů, a to do 3 dnů od začátku nepřítomnosti žáka
- po návratu do školy předkládá žák písemnou omluvu v žákovské knížce nebo v notýsku
- omluvu podepisuje jeden ze zákonných zástupců žáka
- škola může uvolnit žáka z vyučování na určitou dobu na žádost rodičů předem
- z jedné vyučovací hodiny uvolňuje příslušný vyučující
- na jeden až tři dny třídní učitel
- na více než tři dny ředitel školy (písemná žádost zákonných zástupců)

2.1.3 Doporučené rady při zjištění záškoláctví

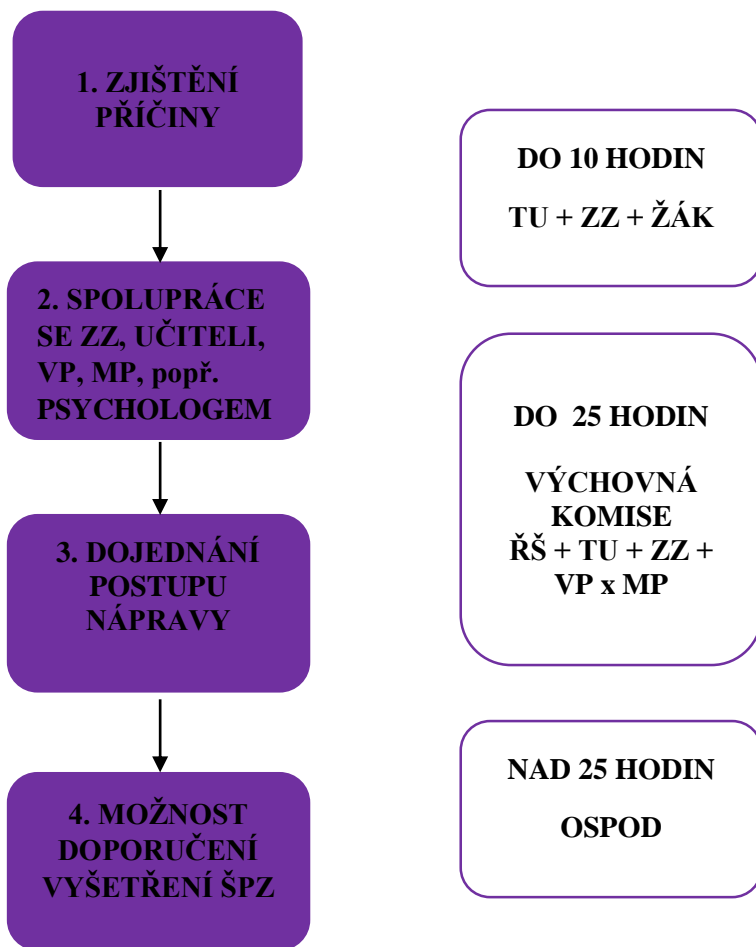
- nejdůležitějším momentem je zjištění příčiny

- spolupráce se zákonnými zástupci, učiteli a poradenskými pracovníky školy, případně psychologem
- rozdíly mezi záškoláky a dětmi odmítajícími školu
- je-li záškoláctví důsledkem neúnosné školní situace, navodit změnu a naplánovat dlouhodobá opatření, aby se situace neopakovala
- spolupráce se ŠPZ a OSPOD
- zjišťování postavení problémového žáka v třídním kolektivu
- pomoc dítěti při návratu do třídy
- pravidelná komunikace se zákonnými zástupci žáka

2.1.4 Doporučený postup při záškoláctví

- o neomluvené či zvýšené absenci informuje třídní učitel výchovného poradce a školního metodika prevence. Do součtu 10 hodin řeší třídní učitel se zákonným zástupcem žáka formou pohovoru – třídní učitel seznámí zákonného zástupce žáka s možnými důsledky v případě nárůstu neomluvené absence. Z pohovoru se provede zápis, jehož součástí bude způsob nápravy dohodnutý se zákonným zástupcem žáka + podpis
- při počtu neomluvených hodin nad 10 je svolána výchovná komise, které se účastní ředitel školy, zákonný zástupce žáka, třídní učitel a výchovný poradce či metodik prevence. Pozvání zákonných zástupců žáka na jednání se provádí doporučeným dopisem. O průběhu jednání se provede zápis, který zúčastněné osoby podepíší.
- v případě, že neomluvená absence žáka přesáhne 25 hodin, ředitel školy bezodkladně pošle oznámení o pokračujícím záškoláctví s náležitou dokumentací příslušnému orgánu sociálně právní ochrany dětí. Tato ohlašovací povinnost vychází z platné právní úpravy.

ZÁŠKOLÁCTVÍ

2.2 Nekázeň

Nekázeň je opakem kázně. Jedná se tedy o porušení kázně, což v realitě znamená nedodržení určitých pravidel a nařízení ve třídě, škole. Jejich nedodržení se zpravidla odehrává s určitým sociálním jednáním. Toto sociální jednání pak nazýváme kázeňský přestupek. Kázeňský přestupek je porušení určitých norem, pravidel či očekávaných sociálních rolí jedince.

2.2.1 Podmínky stanové školním řádem pro kázeň ve škole

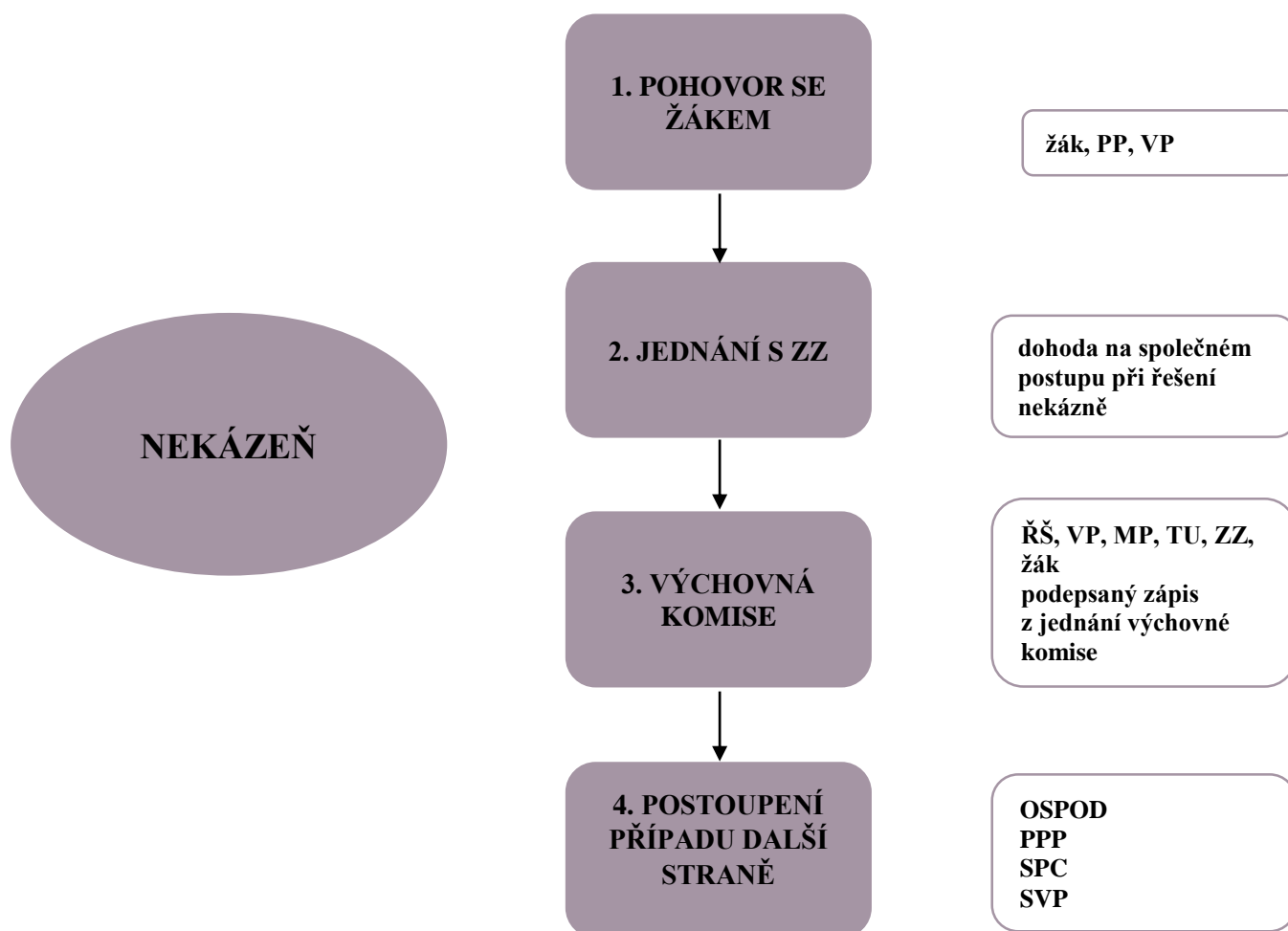
Žák je povinen:

- docházet do školy a vzdělávat se
- dodržovat školní řád a řady odborných učeben, předpisy a pokyny školy k ochraně zdraví a bezpečnosti, s nimiž byl seznámen
- plnit pokyny pedagogických pracovníků školy v souladu s právními předpisy a školním nebo vnitřním řádem
- chovat se v souladu s obecnými pravidly společenského chování k dospělým i jiným žákům

2.2.2 Doporučený postup při zjištění nekázně ve škole

- pohovor se žákem – mezi pedagogickým pracovníkem, žákem, výchovným poradcem s cílem spolupráce na bázi domluvy
- jednání s žákem a zákonným zástupcem – problémové chování je řešeno v rámci školy mezi pedagogickým pracovníkem, žákem, jeho zákonným zástupcem, výchovným poradcem. Cílem je dohoda na společném postupu při řešení nekázně (motivovanost a kompetence zákonných zástupců žáka, zvýšení kontroly a tlaku na změnu)
- jednání výchovné komise – tvoří ji ředitel školy, výchovný poradce, metodik prevence, třídní učitel, žák a jeho zákonný zástupce. Tato komise je obvykle posledním pokusem školy řešit potíže s žáky, než se obrátí na další orgány, jako jsou odbor sociálně právní ochrany dětí, Policie ČR apod. Z jednání se pořizuje zápis, který všichni přítomní podepisují. Tento zápis slouží jako podklad pro další orgány, které škola informuje o svém postupu.

- postoupení případu další straně – po aktuálním využití dostupných způsobů řešení problémového chování žáka a možnosti podpory zákonných zástupců je případ předán do kompetence další straně – OSPOD, PPP, SPC, SVP apod.

2.3 Šikana

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrožit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Nově se může realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikana. Ta zahrnuje útoky pomocí e-mailů, sms zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků skupinou spolužáků.

2.3.1 Podoby šikany

- přímá fyzická – bití, plivání, tahání za vlasy, nevhodné doteky
- nefyzická verbální – vulgární nadávky, sexuálně nevhodný jazyk, zraňující komentáře k rase, národnosti, etnicitě, náboženství nebo sexualitě, kruté a zraňující komentáře na osobní vzhled nebo povahu, výhrůžky, násilné a manipulativní příkazy
- nefyzická neverbální – urážlivá gesta a zvuky, zírání, vysmívání se žákovi, používání zastrašujících nebo výhrůžných výrazů ve tváři, nebo v řeči těla, bouchání nebo házení předmětů, ničení/schovávání/kradení věcí nebo učebních pomůcek
- nepřímá šikana – způsobení emocionálního a psychologického utrpení nebo poškození sociálního statusu oběti – záměrná ignorace nebo izolování žáka, skryté ničení nebo krádež osobních věcí, rozšiřování zákeřných pomluv a lží, neoprávněná nařčení ze sexuálního obtěžování, ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy, nepříjemné sexuální provokace
- elektronická šikana – viz podkapitola kyberšikana
- šikana zaměřená na učitele

2.3.2 Kompetence školy

- zodpovědnost školy za žáky
- oznamovací povinnost vůči rodičům oběti a agresora, v případě, že šikana naplňuje skutkovou podstatu přestupku nebo trestného činu i také Policii ČR a OSPOD

Pedagogický pracovník

- předcházení šikanování mezi žáky
- okamžité řešení projevů šikany
- poskytnutí pomoci každé oběti

Třídní učitel

- sledování vztahů ve třídách
- zjišťování prvotních příznaků šikany
- realizace individuálních rozhovorů s aktéry, svědky a rodiči
- spolupráce s MP

Školní metodik prevence

- realizace individuálních rozhovorů s aktéry šikany, svědky, ZZ
- získávání podkladů pro řešení problému
- ohlašovací povinnost
- zajištění intervenční pomoci

Výchovný poradce

- realizace individuálních pohovorů s aktéry, svědky, ZZ
- vytvoření týmu podílejícího se na vyřešení problému – MP, TU, ŘŠ

2.3.3 Doporučený postup při zjištění šikany

- okamžité zahájení vyšetřování šikany při podezření na šikanování i při informování ZZ pedagogického pracovníka o podezření na šikanování
- informování ZZ o výsledcích vyšetřování šikany
- návrh potrestání agresorů

Postup rodičů při podezření na šikanování

- informování ZZ o podezření na šikanování TU, popř. jiného PP
- v případě neuspokojivého řešení TU, MP a VP, se ZZ obrátí s informací na ŘŠ
- v případech prokazatelných projevů šikany se ZZ přímo obrátí s informací na ŘŠ

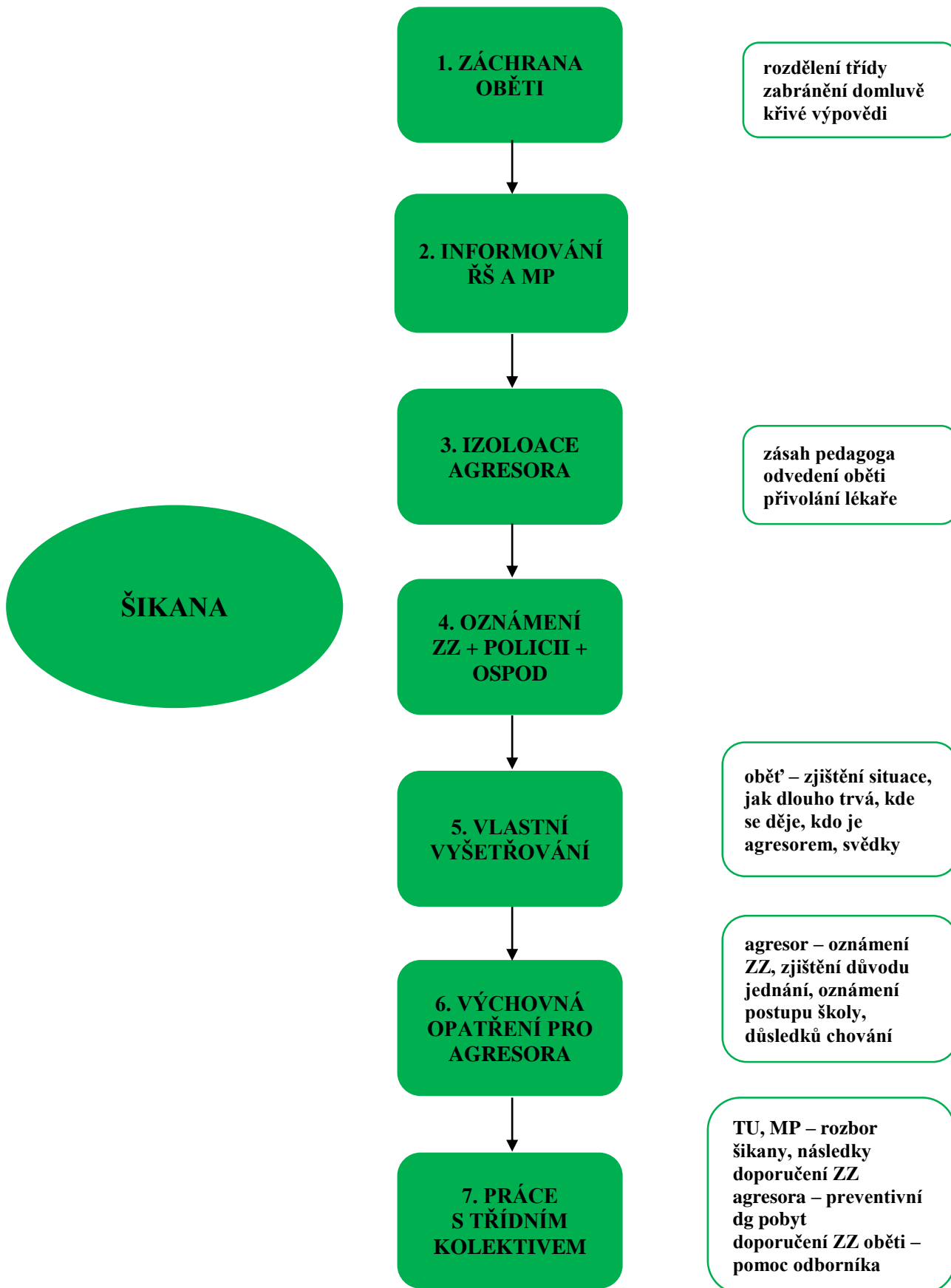
- jsou-li ZZ přesvědčeni, že postupuje škola při řešení šikanování nedostatečně – informování ČŠI – stížnost

Vyšetřování počáteční šikany

- odhadnutí závažnosti onemocnění skupiny a stanovení formy šikany
- realizace rozhovorů s těmi, kteří na šikanování upozornili a s oběťmi
- nalezení vhodných svědků
- realizace individuálních, případně konfrontačních rozhovorů se svědky (nikoli však konfrontace obětí a agresorů)
- zajištění ochrany obětem
- realizace rozhovoru s agresory, případně konfrontace mezi nimi
- informování ZZ účastníků šikany
- práce s třídním kolektivem

Vyšetřování pokročilé šikany

- překonání šoku PP a bezprostřední záchrana obětí
- dohodnutí PP na spolupráci a postupu vyšetřování
- zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi
- realizace pokračující pomoci a podpora obětí
- nahlášení Policii ČR
- vlastní vyšetřování s obětí a informátory
- realizace rozhovorů se svědky
- realizace rozhovorů s agresory, případně konfrontace mezi agresory – není vhodné konfrontovat agresora s obětí
- informování ZZ účastníků šikany
- práce s třídním kolektivem

2.4 Kyberšikana

Kyberšikana je forma agrese, která se uplatňuje vůči jedinci či skupině osob s použitím informačních a komunikačních technologií (počítačů, tabletů, mobilních telefonů a dalších moderních komunikačních nástrojů), a ke které dochází opakovaně, je dlouhodobá a musí být vnímána jako ubližující. Oběť se pak nedokáže útokům účinně bránit, existuje mocenská nerovnováha. Kyberšikana může vzniknout i nezáměrně – např. jako nevhodný vtip, který se v on-line prostředí vymkne kontrole.

V prostředí internetu je svědkem (ale i útočníkem) klidně i několik desítek tisíc lidí. Ti všichni se do kyberšikany mohou zapojit a stát se agresory, případně se zapojit do rozšiřování kyberšikany mezi další uživatele internetu. V případě kyberšikany může agresor provést útok kdykoli a kdekoli, není nutná přítomnost agresora a oběti na stejném místě. Pachatel kyberšikany může být anonymní, skrytý za přezdívkou nebo jiným neurčitým identifikátorem.

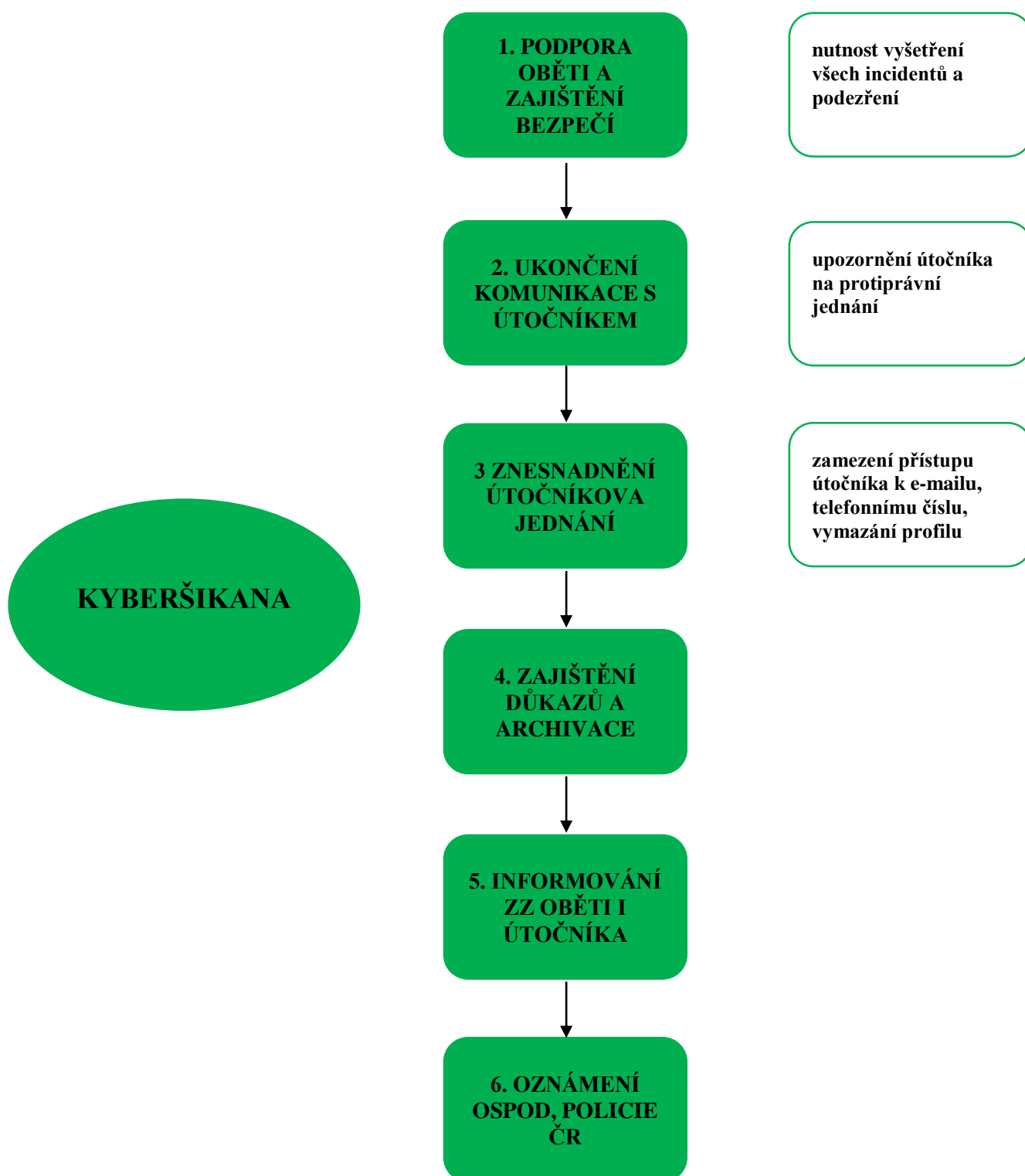
2.4.1 Doporučené rady pro oběť kyberšikany

- zachovat klid – nejednat ukvapeně
- uschovat si důkazy
- ukončit komunikaci s pachatelem
- blokovat pachatele a blokovat obsah, který rozšiřuje
- identifikovat pachatele (pokud to neohrozí oběť)
- oznámit útok dospělým (učitel, rodič)
- nebát se vyhledat pomoc u specialistů – kontaktovat specializované organizace, poradny případně Policii ČR
- žádat konečný verdikt

2.4.2 Doporučený postup při kyberšikaně

- vyšetření všech incidentů a podezření
- podpoření oběti a zajištění jejího bezpečí
- okamžité ukončení komunikace oběti s útočníkem
- zajištění a archivace všech důkazů kyberšikany
- požádání útočníka, aby se svého jednání zdržel, upozornění na jeho na protiprávní jednání

- znesnadnění útočnickova chování – zamezit přístup (změna e-mailové adresy, telefonního čísla, vymazání profilu apod.)
- informování ZZ agresora o jeho chování
- informování a poučení ZZ oběti
- závažné případy – oznamovací povinnost školy OSPOD případně oznámit (škola či zákonní zástupci) na Policii ČR, popř. podat trestní oznámení na neznámého pachatele

2.5 Krádeže a vandalismus

Krádež je takové jednání, při kterém se někdo zmocní věci, která není jeho a to za účelem si ji ponechat, používat ji apod., aniž by s tím majitel věci souhlasil, nebo o tom byl informován. Drobné krádeže se vyskytují ve všech školách a všech stupních vzdělávací soustavy. Stejně jako v předchozím případě, jsou důvody tohoto chování různé a pro vypořádání se s daným jevem je nutné se jimi vždy v konkrétním případě zabývat.

Za vandalismus se označuje svévolné poškozování a ničení veřejného i soukromého majetku či podobných statků, které nepřinášejí pachateli žádné materiální obohacení a pro které pachatel zpravidla nemá žádný motiv – většinou tak koná jen pro vlastní potěšení či pro potřebu odreagovat se. Často k němu dochází pod vlivem alkoholu nebo jiných drog.

2.5.1 Doporučené rady při krádeži

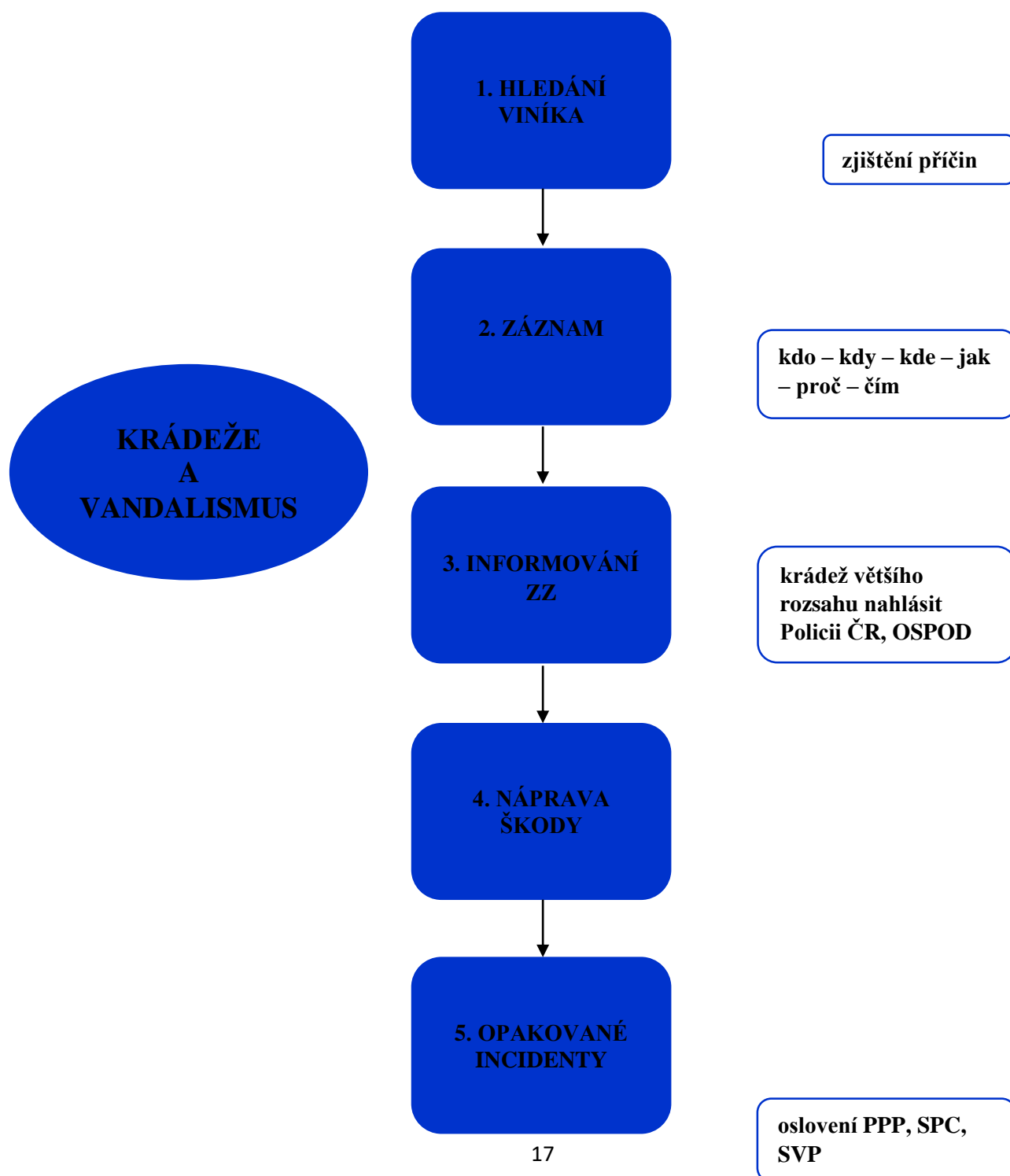
- každý, kdo se dopustí krádeže na školní půdě, by měl mít možnost pohovořit si o svém jednání s ředitelkou školy
- nutnost pečlivě se zabývat příčinami
- preferovat nápravu vztahu mezi poškozeným a zlodějem – zloděj by měl věc vrátit přímo poškozenému, omluvit se a nabídnout za své chování nějakou kompenzaci

2.5.2 Doporučený postup při nahlášené krádeži žákem

- každou nahlášenou krádeží se zabývejte, vyšetřujte ji
- o krádeži a jejím šetření proveďte záznam, ze kterého budou jasně vyplývat všechny důležité skutečnosti: kdo – kdy – kde – jak – proč – čím.....
- informujte zákonné zástupce
- škodu většího rozsahu nahlásit Policii ČR a oznámit podezření na spáchání přestupku proti majetku, případně trestného činu majetkové povahy – hlásit také tehdy, jestliže o to žádá poškozená/ý nebo jejich zákonní zástupci.
- v případech, kdy se jedná o opakované jednání a výchovná a další opatření, která zvolila škola, neměla žádný účinek, nahlásit krádež na OSPOD

2.5.3 Doporučený postup při zjištění vandalismu na půdě školy

- vyhotovit záznam a pokusit se odhalit viníka
- při odhalení viníka informování zákonného zástupce
- vymáhání náhrady škody na zákonném zástupci žáka
- vymáhání náhrady soudní cestou
- při odmítnutí spolupráce ZZ nebo při opakovaném vandalismu vyrozumění OSPODu
- pokud nedojde ke smíru – náhrada vzniklé škody, ohlásit věc Policii ČR
- při opakovaném vandalismu stejným žákem oslovit PPP, SPC, SVP

2.6 Návykové látky

Do této oblasti spadá široké spektrum chování, které vykazuje znaky závislosti – zejména pak distribuce a užívání alkoholu, tabákových výrobků a jiných návykových látek, gambling atp. Škola vytváří podmínky pro předcházení výskytu případů užívání návykových látek v prostorách školy, v jejím okolí, na všech školních akcích i při mimoškolní činnosti. Škola jasně vymezí zákaz užívání návykových látek ve škole a jejich nošení do školy. Poskytuje žákům i rodičům nezbytné informace, týkající se jejich ochrany před tímto jevem. Působí na žáky v oblasti primární prevence a to formou, která je věcná, pravdivá a přiměřená jejich rozumovému a osobnostnímu vývoji. Při řešení případů souvisejících s užíváním návykových látek nebo distribucí OPL spolupracuje s Policií ČR, orgány sociálně právní ochrany dětí, školskými poradenskými zařízeními apod.

Rizikovým chováním v souvislosti s návykovými látkami rozumíme takové vzorce chování, v jejichž důsledku dochází k prokazatelnému nárůstu zdravotních, sociálních, výchovných a dalších rizik pro jedince i pro společnost. Závislostní chování v plné míře naplňuje všechny znaky uvedené v definici rizikového chování, neboť má dopady na psychický i fyzický stav jednotlivce, může významně ovlivňovat život uživatele i jeho okolí.

Pro oblast závislostního chování považujeme za důležité zmínit význam:

- druhu návykové látky
- frekvence a délky užívání
- typu závislostního chování

Označení rizikového chování jako „závislostní chování“ může být v některých ohledech zavádějící. Chování, se kterým se setkáváme u dětí a adolescentů, nemusí nutně naplňovat znaky závislosti.

2.6.1 Návykové látky

- alkohol
- tabák
- konopné drogy
- těkavé látky
- stimulační látky

- opioidy
- halucinogeny
- zneužívání léků
- nové syntetické drogy
- kombinace návykových látek

2.6.2 Doporučené postupy pro školy a školská zařízení

- vytvoření podmínek pro předcházení výskytu případů užívání návykových látek
- zajištění ochrany zdraví žáků před škodlivými účinky návykových látek
- vymezení zákazu užívání návykových látek ve škole, jejich vnášení do školy školním řádem školy a vnitřním řádem školského zařízení
- realizace preventivních programů
- poskytování věcných a pravdivých informací o návykových látkách
- preventivní působení na žáky v oblasti užívání návykových látek
- podávání informací o pomáhajících institucích a možnostech řešení situace spojené s užíváním návykových látek
- nutnost spolupráce s dalšími zainteresovanými institucemi a orgány – externími subjekty realizujícími primárně preventivní programy, školskými poradenskými zařízeními, Policií ČR, OSPOD

Konsumace návykových látek ve škole

- zabránění další konzumace
- odebrání návykové látky za přítomnosti další osoby
- vložení návykové látky do obálky a její následné zapečetění – podpis svědka a žáka
- v případě potřeby zajištění RZS, Policie ČR
- informování TU, ŘŠ, VP, MP
- písemný záznam s vyjádřením žáka
- vyrozumění ZZ
- informování OSPOD
- vyvození opatření stanovených školním řádem

Přinášení omamných a psychotropních látek do školy a nabízení dalším žákům

- povinnost oznámení Policii ČR
- informování TU, ŘŠ, VP, MP
- informování ZZ – písemný záznam o pohovoru
- informování OSPOD

Zachycení podezřelých látek

- odebrání a zajištění látky (do zapečetěného obalu) za přítomnosti další osoby a s použitím ochranných pomůcek
- informování TU, ŘŠ, VP, MP
- záznam o události a učiněných opatřeních
- v případě, byla látka zajištěna u konkrétního žáka – písemné vyjádření žáka
- předání nálezu Policii ČR
- informování ZZ

Zachycení žáka při kouření v prostorách školy

- zabránění v další konzumaci
- sepsání stručného záznamu + vyjádření žáka
- informování ZZ
- při opakovaném chování – vyrozumění OSPOD
- návrh výchovných opatření, která projedná a schválí pedagogická rada
- písemné informování ZZ

Konzumace alkoholu v prostorách školy

- zabránění v další konzumaci
- posouzení hrozícího nebezpečí žákovi
- v případě ohrožení na zdraví či životě RZS
- sepsání záznamu s vyjádřením žáka
- vyrozumění ŘŠ
- vyrozumění ZZ
- poskytnutí poradenství
- vyvození sankcí stanovených školním řádem

- v případě opakování situace – oznamovací povinnost na OSPOD

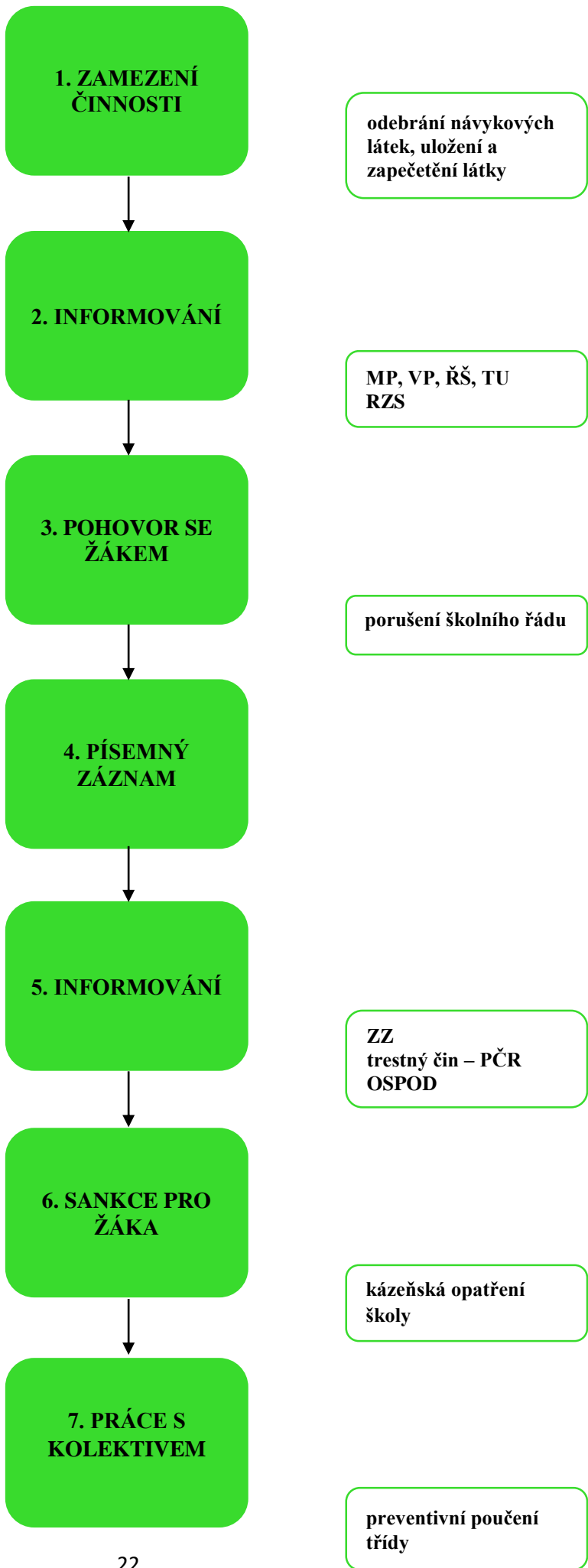
Příchod žáka do školy pod vlivem alkoholu

- zjištění zdravotního stavu žáka
- informování ZZ, TU
- vyzvednutí žáka ZZ
- informování ŘŠ, VP, MP
- vyhotovení písemného záznamu
- návrh výchovného opatření, které projedná a schválí pedagogická rada
- písemné informování ZZ o rozhodnutí pedagogické rady
- v případě opakování – informování OSPOD

Záchyt alkoholu nebo tabáku u žáka

- informování TU, ŘŠ, VP, MP
- vyhotovení písemného záznamu
- informování ZZ
- navrhnoutí výchovného opatření, které projedná a schválí pedagogická rada
- písemné informování ZZ o rozhodnutí pedagogické rady
- při opakování incidentu – informování OSPOD

**NÁVYKOVÉ
LÁTKY**

2.7 Netolismus

Termínem netolismus označujeme závislost (závislostní chování či závislost na procesu) na tzv. virtuálních drogách. Mezi ně patří zejména počítačové hry, sociální sítě, internetové služby (různé formy chatu), virální videa, mobilní telefony, televize aj.

2.7.1 Rizika spojená s netolismem

Tělesná rizika – pohybový aparát (bolesti šíje, ramen, bederní páteře, drobných kloubů, zápěstí) a vizuální systém (bolesti očí, pálení, slzení očí, výskyt tiků, skvrny před očima, zarudlost očních víček a potíže při zaostřování při přenášení pohledu z blízkého na vzdálený cíl). Na všechny problémy spojené s očima často navazují bolesti hlavy.

Se sedavým způsobem života mohou být spojeny další problémy, např. obezita, cukrovka a srdeční onemocnění, epilepsie.

Psychologická a sociální rizika – organizace času projevující se nepravidelností v jídle nebo nedostatkem spánku. Zhoršování mezilidských vztahů v rodině, partnerských vztazích, ve škole, popřípadě v zaměstnání. Zhoršování školního prospěchu, případně pracovních výsledků. Zvýšené riziko závislostního chování, zatěžování nervového systému vedoucí k poruchám paměti a komunikačních schopností. Větší sklon k agresivitě, rvačkám, šikanování, nepřátelskému nebo podezřívavému ladění. Neschopnost rozlišení reality od fikce.

2.7.2 Jak předcházet rozvoji netolismu

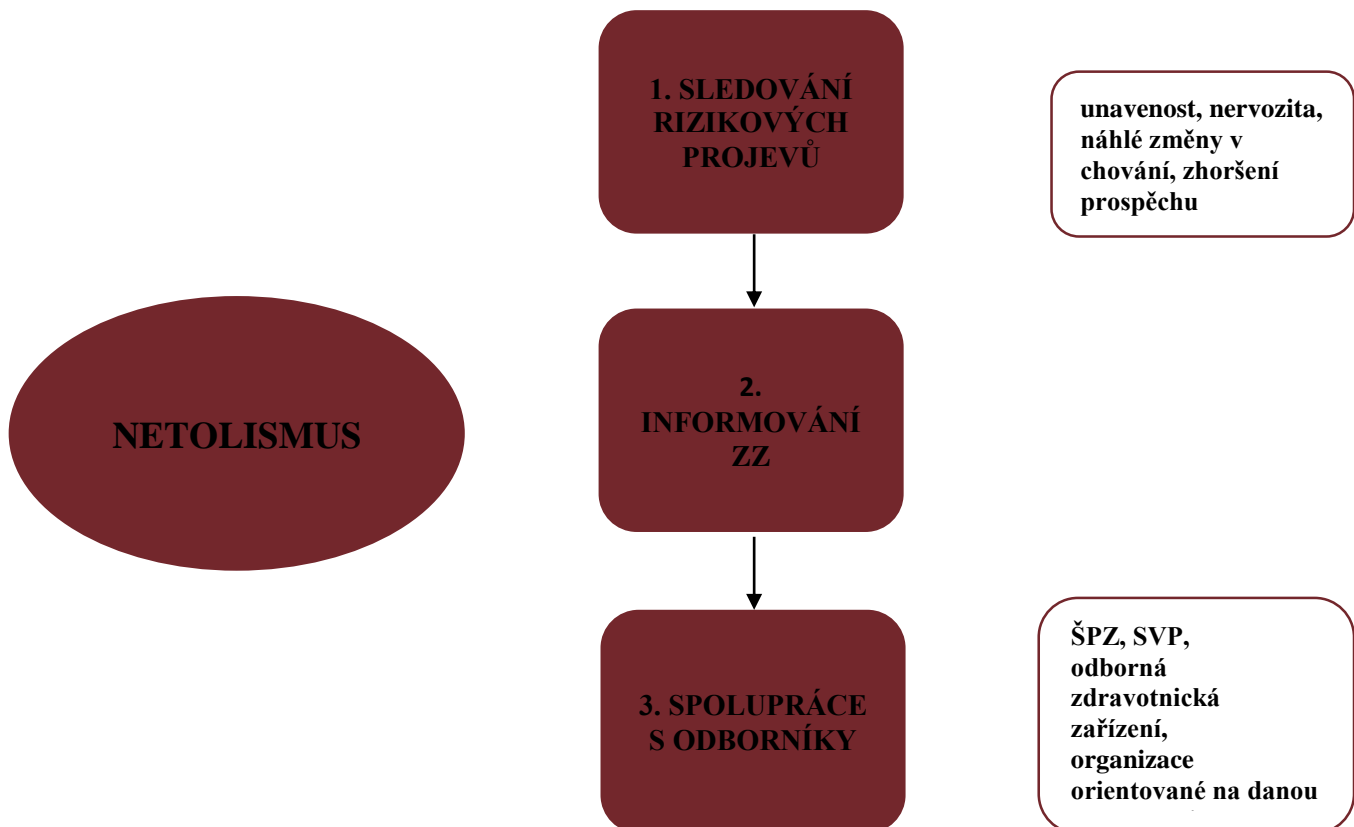
- sledování, jaké hry jsou hrány – kladné a záporné stránky her
- důležitost výběru her a přiměřenost času jim věnovaného
- rozlišování fikce od reality
- stanovení striktních limitů
- zjišťování, zda hra není útekem od nějakých problémů
- podpora v jiných zájmech
- předcházení nudě
- posilování zdravého sebevědomí

2.7.3 Doporučené postupy při netolismu

- kvalifikované pozorování pedagoga

- sledování rizikových projevů – unavenost, nervozita, náhlé změny v chování, zhoršení prospěchu...
- nutnost signály nepřehlížet a nebagatelizovat
- informování ZZ + seznámení s riziky, které se s netolismem pojí
- předání odborníkům – školská poradenská zařízení, středisko výchovné péče, odborná zdravotnická zařízení, nestátní organizace orientované na danou problematiku

2.8 Rasismus a xenofobie

Rasistické chování je takové, které na základě přisouzení psychických a mentálních schopností a dovedností skupinám definovaným podle biologického, rasového či národnostního původu tyto příslušníky těchto skupin hodnotí a případně (ve formě „tvrdého rasismu“) je i poškozují.

Xenofobní chování je takové, které na základě subjektivně stanovených prvků cizosti (jinakosti) vyvolává obavy ze subjektů, které jsou jako cizí pojímány a v krajních případech může vést k jejich poškozování, což vyvolává protireakci.

2.8.1 Primární prevence rasismu a xenofobie

- zprostředkovávání demokratických hodnot a principů lidských práv a tolerance
- informování o extremismu a o negativě spojených s minulostí a současností extremismu, rasismu, xenofobie a antisemitismu a možnostech sankcí za projevy extremismu a souvisejících jevů

2.8.2 Doporučený postup v případě zjištění rasismu či xenofobie

- zjištění hloubky extremistického přesvědčení či rasistických, xenofobních postojů u jednotlivců a zjištění jejich případné vazby na extremistickou scénu mimo školu
- zjištění rozšíření uvedených postojů v kolektivu, třídě, škole
- okamžité a razantní vystoupení proti projevům intolerance mezi žáky vyvolanými uvedenými postoji a názory
- informování zákonných zástupců v případě zjištění uvedených hlouběji zakotvených postojů a nabídnutí spolupráce
- v případě závažných projevů (především násilných) informování Policii ČR

**RASISMUS A
XENOFOBIE**

**1. ZJIŠTĚNÍ
HLOUBKY
PŘESVĚDČENÍ**

extremistické
přesvědčení
rasistické, xenofobní
postoje

**2. ZJIŠTĚNÍ
ROZŠÍŘENÍ
POSTOJŮ V
KOLEKTIVU**

**3. VYSTOUPENÍ
PROTI
PROJEVŮM
INTOLERANCE**

**4.
INFORMOVÁNÍ
ZZ**

spolupráce

**5.
KONTAKTOVÁNÍ
POLICIE ČR**

závažné případy

2.9 Sexuálně rizikové chování

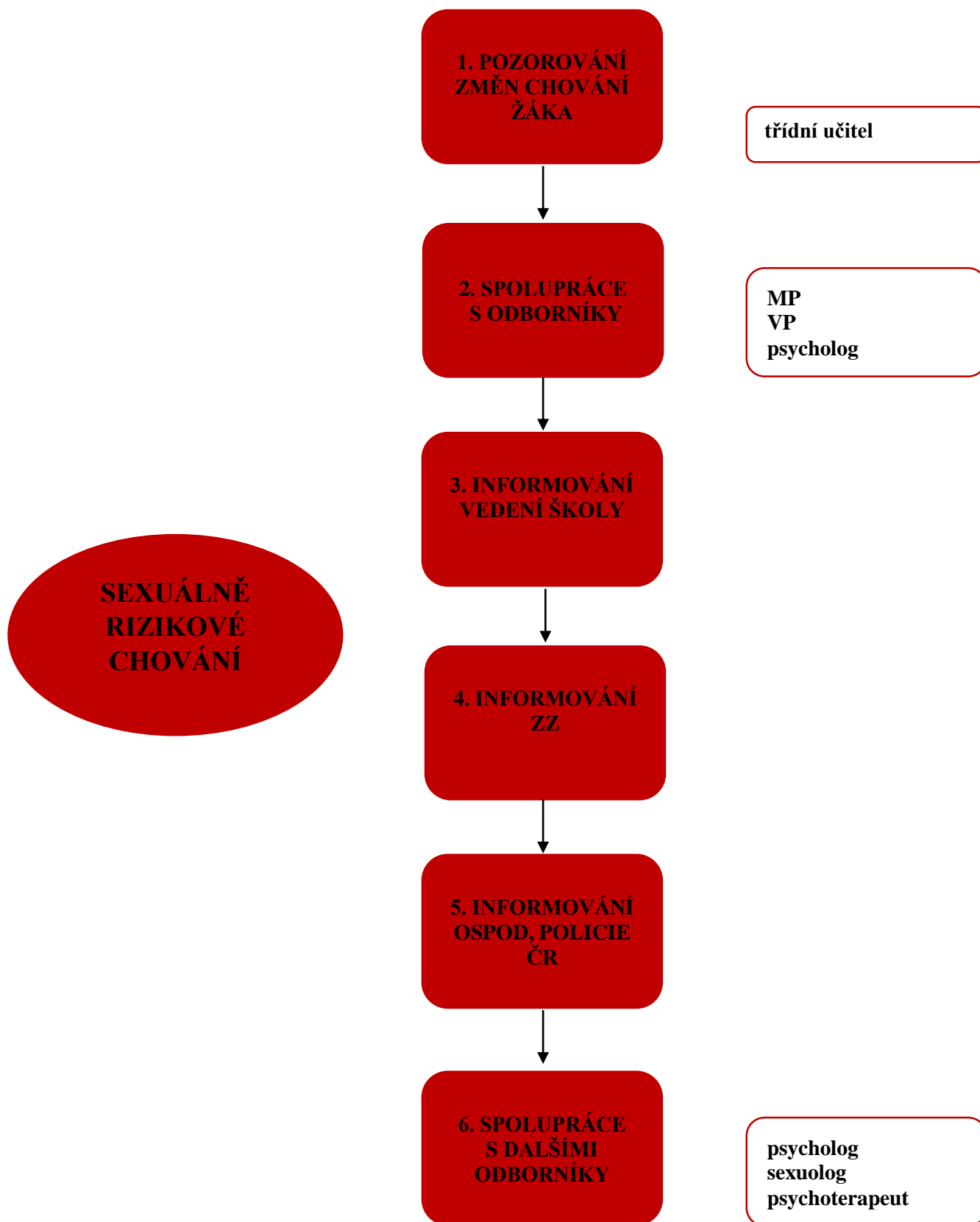
Sexuální rizikové chování je souborem projevů chování, které doprovázejí sexuální aktivity a současně vykazují pro jedince rizika v různých oblastech (zdravotní, sociální atd.). Lze sem zařadit např. nechráněný pohlavní styk při náhodné známosti, výrazně promiskuitní chování, rizikové sexuální praktiky, kombinace užívání návykových látek a rizikového sexu, sexuální zneužívání ve všech jeho formách, zveřejňování intimních fotografií na internetu či jejich zasílání mobilním telefonem apod.

2.9.1 Primární prevence sexuálního chování

- předávání informací o způsobech ochrany před pohlavními nemocemi
- informování o pojmech sexuální zneužívání a rizikové sexuální chování
- upozorňování na práva dítěte a důstojnost člověka
- podpora tvorby zdravých postojů k vlastnímu tělu, vztahům a sexuálnímu chování
- minimalizace projevů nesnášenlivosti, předsudků apod. v oblasti vztahů, sexu a sexuální orientace
- zabezpečení lepší spolupráce školy a rodiny, propojení zdravotní, sociální a výchovné intervence

2.9.2 Doporučený postup při řešení sexuálně rizikového chování

- pozorování změn v chování žáka – třídní učitel
- spolupráce s odborníky – školní metodik prevence, výchovný poradce, školní nebo klinický psycholog
- informování vedení školy
- informování zákonných zástupců žáka
- informování OSPODu, Policie ČR
- spolupráce s dalšími odborníky (psycholog, sexuolog, psychoterapeut)

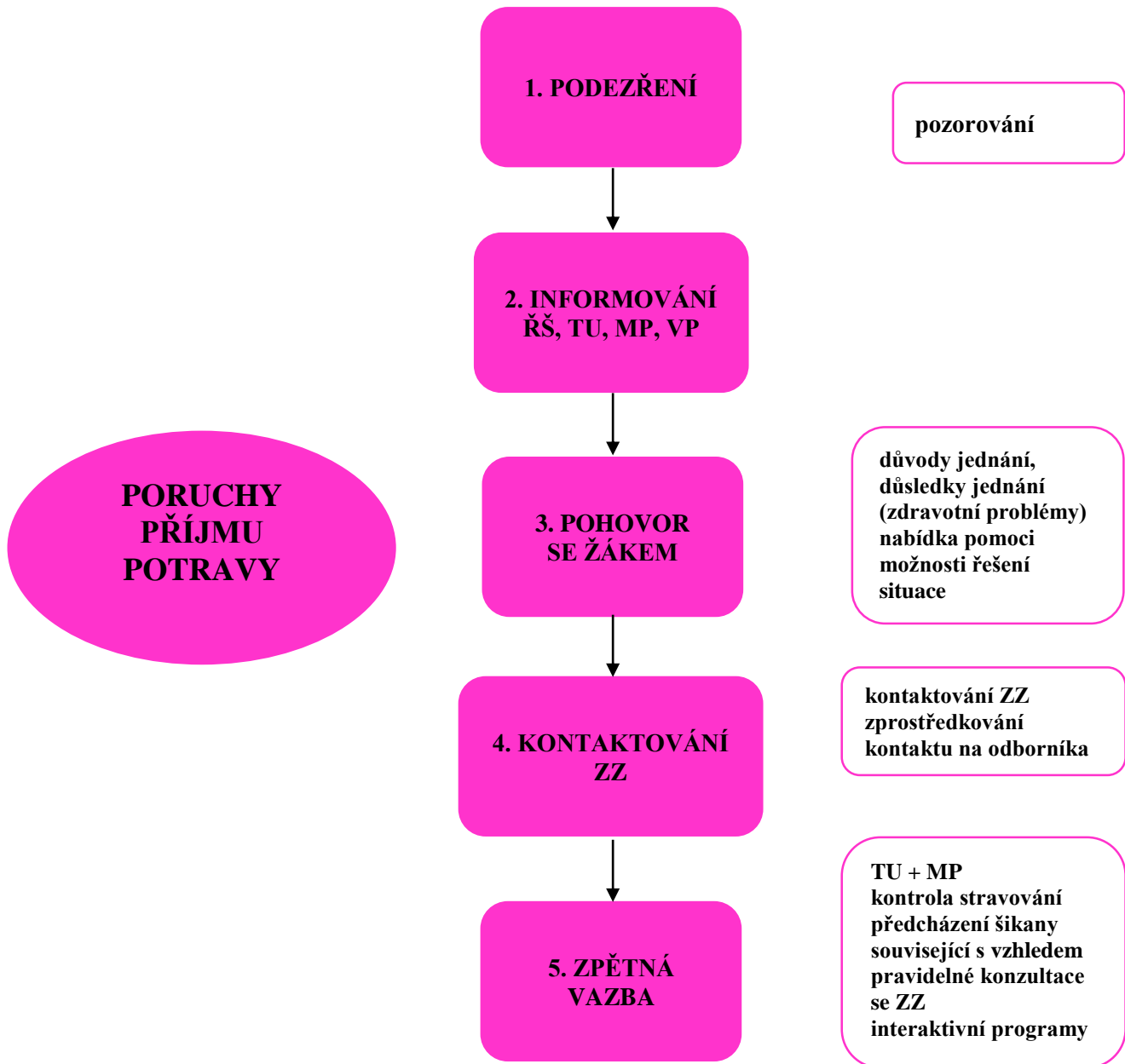
2.10 Poruchy příjmu potravy

Mezi poruchy příjmu potravy patří mentální anorexie a bulimie a také přejídání spojené s jinými psychickými poruchami. Pro uvedené poruchy je příznačný nadměrný strach z tloušťky, nespokojenost s tělem a nadměrná snaha o dosažení štíhlosti a její udržení. Další psychické a zdravotní problémy většinou souvisí s mírou podvýživy a s intenzitou užívaných „metod“ na zhubnutí.

Poruchy příjmu potravy se často rozvíjejí pomalu a nenápadně, ztracené v nevhodných jídelních návycích vrstevníků a rodiny. Mentální anorexie začíná nejčastěji ve věku třinácti až osmnácti let, mentální bulimie obvykle mezi patnáctým až pětadvacátým rokem věku. PPP patří mezi nejčastější problémy dospívajících dívek a mladých žen.

2.10.1 Doporučené rady při podezření nebo zjištění PPP

- pozorování žáka – rychlé zhubnutí, zvracení s jakoukoliv argumentací, vnímá sebe sama jako příliš tlustou/tlustého, nespavost, nesoustředěnost, kožní problémy a zhoršená kvalita vlasů
- informování třídního učitele, výchovného poradce, metodika prevence, ředitele školy
- pohovor se žákem – důvody, následky jednání, nabídka pomoci
- kontaktování ZZ (pokud ZZ odmítají řešit situaci, je nutné se spojit s pediatrem, popř. OSPOD)
- doporučení nebo zprostředkování kontaktu s lékařem nebo psychologem

2.11 Sebepoškozování

Sebepoškozování je komplexní autoagresivní chování, které na rozdíl od sebevraždy nemá fatální následky a které lze nejlépe chápat jako nezralou, maladaptivní odpověď na akutní anebo chronický stres, nezvladatelné emoce či myšlenkové pochody. Smrt při sebepoškozujícím aktu na rozdíl od sebevražedného pokusu není v naprosté většině případů motivem a cílem jednání.

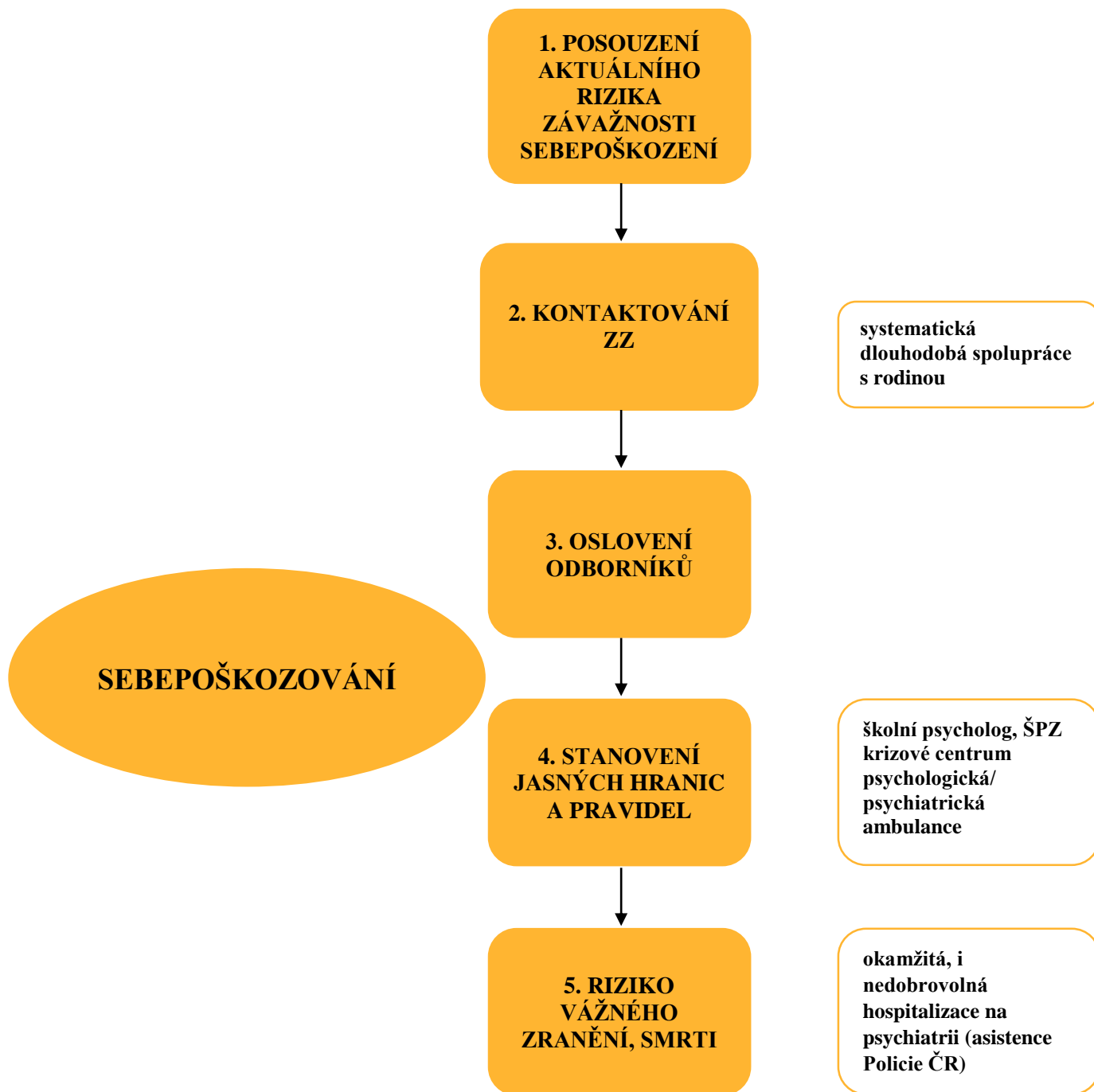
2.11.1 Doporučený postup při sebepoškozování

- posouzení aktuálního rizika závažného sebepoškození
- kontaktování ZZ, systematická dlouhodobá spolupráce s rodinou
- školní psycholog, ŠPZ, krizové centrum, psychologická/psychiatrická ambulance
- stanovení jasných hranic a pravidel na půdě školy (sebepoškozování je tolerováno, ale vede ke konkrétním důsledkům – například lze zavést pravidlo, že žák může za učitelem přijít kdykoliv, když pocítuje nutkání poškodit se, ale učitel se mu nebude věnovat, pokud se poškodí (za podmínky, že jiný dospělý, učitel či rodič zvládne akutní situaci s eventuálním ošetřením či zabráněním dalším následkům).

2.11.2 Nevhodný postup

- snaha okamžitě odstranit sebepoškozující chování
- sankce a ignorace

2.12 Syndrom CAN

Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte jakoukoliv formu týrání, zneužívání a zanedbávání dětí, která je pro naši společnost nepřijatelná. Dítě nejčastěji poškozují jeho rodiče a další členové rodiny, pokud jsou k dítěti necitliví a bezohlední a pokud je podřizují nebo využívají k uspokojení vlastních potřeb. Jedná se o zneužití fyzické síly nebo psychické nadřazenosti a moci dospělého nad podřízeným a závislým dítětem.

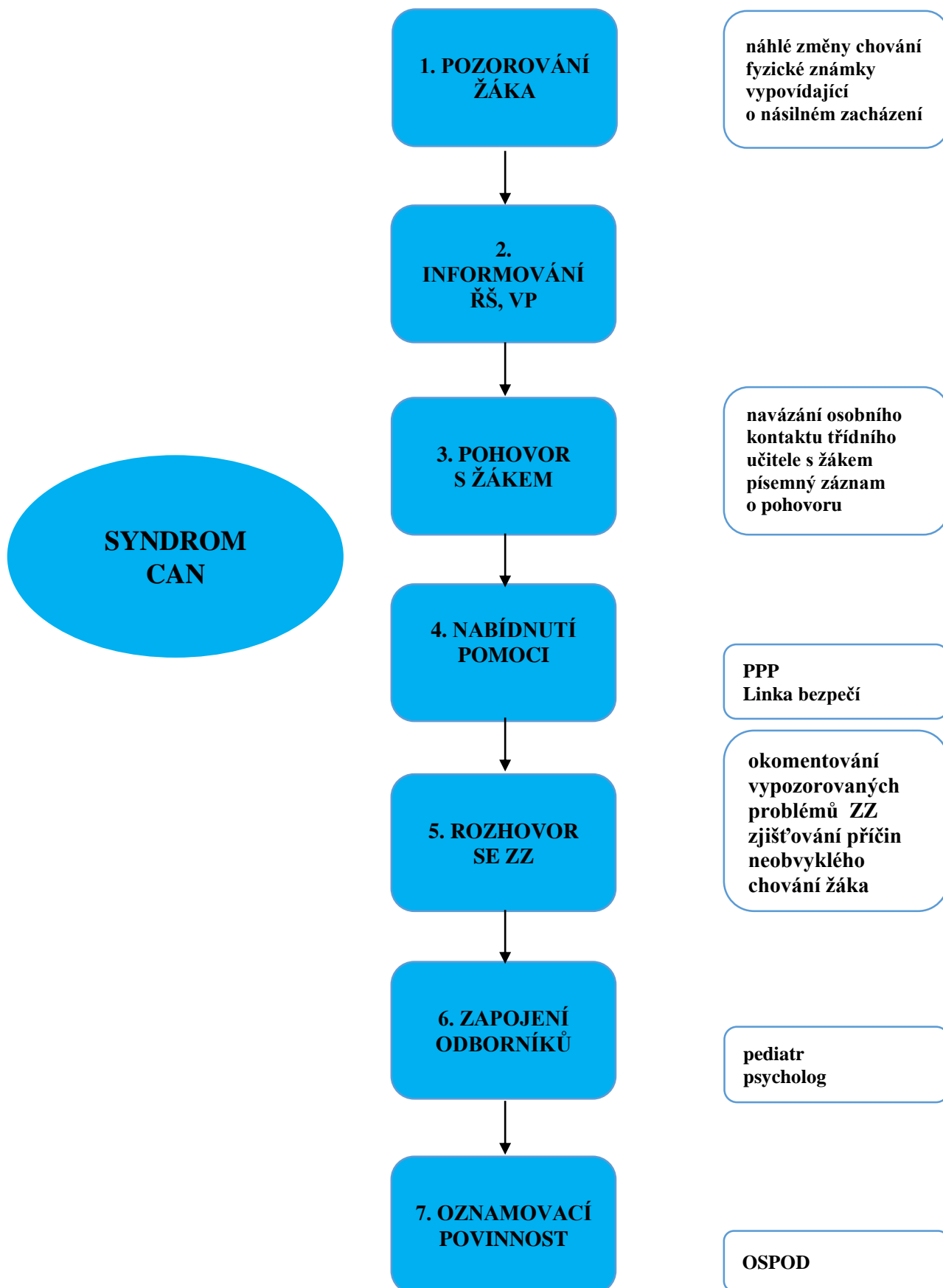
2.12.1 Varovné signály

- celková stísněnost a nezáměr o dění kolem
- zvýšená opatrnost v kontaktu s dospělými
- úzkost a vyděšené reakce v přítomnosti konkrétních dospělých osob
- vyhýbání se školním a mimoškolním aktivitám
- agresivní napadání a šikanování vrstevníků
- zvýšená citová dráždivost a agresivní projevy na sebemenší podněty
- potíže se soustředěním a zhoršení prospěchu ve škole
- váhání s odchodem domů po vyučování
- neomluvené absence ve škole, útoky z domova
- odmítání jídla nebo přejídání
- sebepoškozování
- známky na těle dítěte

2.12.2 Doporučený postup při zjištění syndromu CAN

- pozorování náhlých změn chování žáka, fyzických známek vypovídajících o násilném zacházení
- informování ŘŠ, VP
- navázání osobního kontaktu třídního učitele s žákem – pohovor – písemný záznam
- nabídnutí pomoci pedagogicko-psychologickou poradnou, Linka bezpečí
- rozhovor se ZZ – okomentování vyzorovaných problémů žáka, zjišťování příčin žákova neobvyklého chování
- při podezření z týrání, sexuálního zneužívání je kontaktování ZZ spíše nežádoucí
- u zanedbávání je spolupráce školy a rodiny žádaná
- zapojení odborníka – pediatr, PPP (lze se s PPP domluvit na kontaktu bez účasti ZZ)

- při podezření na týrání žáka, nezlepšení situace a nefungující komunikace s rodiči
kontaktování OSPOD – OZNAMOVACÍ POVINNOST

2.13 Poruchy autistického spektra

Poruchy autistického spektra (dále jen „PAS“) jsou skupinou poruch, které se diagnostikují na základě projevů chování. V Mezinárodní klasifikaci nemocí (MKN - 10) jsou označovány jako pervazivní (všepromikající) vývojové poruchy, mezi které jsou řazeny mj. dětský autismus, atypický autismus, Rettův syndrom, Aspergerův syndrom, jiné pervazivní vývojové poruchy, pervazivní vývojová porucha nespecifikovaná.

Základní diagnostická triáda PAS zahrnuje různou míru narušení v těchto oblastech:

- *sociální interakce a sociálního chování,*
- *verbální i neverbální komunikace,*
- *v oblasti představitosti a hry, omezených vzorců chování, zájmů nebo aktivit.*

Stupeň závažnosti poruch bývá různý, typická je také značná variabilita projevů. I v případě nejlehčích forem postižení zhoršují sociabilitu a ztěžují zařazení jedince do společnosti. PAS jsou celoživotní, některé projevy s věkem mizí, jiné se zase mohou objevit. Žáky s PAS považujeme ve školské praxi za žáky s různou mírou speciálních vzdělávacích potřeb. Chování a jednání žáků s PAS ovlivňuje především odlišné vnímání, porozumění a sociální komunikaci.

2.13.1 Zásady přístupu při výchově a vzdělávání žáků s PAS

- *zásada přesnosti, jasnosti instrukcí a zajištění předvídatelnosti*
- *zásada strukturování pracovního dne a činností*
- *zásada jasné a konkrétní motivace*
- *zásada klidného a empatického přístupu*
- *zásada dodržování časové souslednosti úkolů*
- *zásada vyšší míry vizuální podpory*
- *zásada posilující koncentraci pozornosti*

2.13.2 Doporučený postup pro prevenci vzniku problémových situací u žáků s PAS

- ředitel školy určí pedagogického pracovníka, který bude odpovídat za spolupráci se ŠPZ, v jehož péči daný žák s PAS je

- pověřený pedagogický pracovník seznámí s obecnými specifiky diagnózy PAS a zásadami pro předcházení rizikových projevů chování pedagogické i nepedagogické pracovníky školy a se zásadními informacemi o individuálních zvláštностech a potřebách daného žáka
- pedagogický pracovník zajistí ve spolupráci se školním metodikem prevence a pracovníkem školského poradenského zařízení, který se problematikou PAS zabývá, besedy a osvětu žákům školy a jejich ZZ takovou formou, která respektuje typ PAS, nastavení a situaci konkrétního žáka s PAS a případné doporučení odborníků jako psycholog, psychiatr, neurolog...
- pověřený pedagogický pracovník úzce spolupracuje s třídním učitelem žáka, asistentem pedagoga a školním metodikem prevence, ve spolupráci s metodikem prevence organizuje kasuistické semináře pro sdílení dobré i špatné praxe v oblasti prevence a předcházení vzniku nežádoucího chování žáků s PAS, nebo v oblasti řešení akutních rizikových situací. Zajišťuje pravidelné supervize pedagogického týmu podílejícího se na vzdělávání žáka s PAS odborníkem z praxe, případně zajišťuje možnost spolupráce s odborným pracovištěm v souvislosti s dlouhodobým nácvikem zvládnání krizových situací souvisejících s projevy agrese.
- třídní učitel úzce spolupracuje se zákonnými zástupci žáka a pravidelně je kontaktuje ve snaze získání aktuálních informací o případných změnách, pravidelně informuje zákonné zástupce žáka o průběhu vzdělávání. Neprodleně informuje zákonné zástupce žáka a pověřeného pracovníka školy o změnách v chování, změnách aktuálního zdravotního stavu, projevech rizikového chování žáka, o plánovaných nebo náhlých změnách ve školním prostředí oproti nastavenému standardu (například onemocnění, akutní nebo plánované rekonstrukce opravy v areálu školy apod.).
- třídní učitel při práci s třídním kolektivem vždy zohledňuje věk žáků. Způsobem přiměřeným věku žáků formou nejrůznějších metod rozvíjí schopnost diskutovat, pracovat v týmu a respektovat ostatní, uvědomovat si význam a podstatu pomoci a solidarity mezi lidmi, vzájemné úcty a snášenlivosti.
- třídní učitel v případě potřeby a po dohodě se zákonným zástupcem, spolupracuje s lékařskými specialisty, v jejichž péči žák s PAS je – především praktický lékař pro děti a dorost, dětský psychiatr, případně dětský klinický psycholog

Agresivní chování žáka – brachiální agrese; kousání; kopání; házení předmětů, hraček či ničení vybavení třídy

- snaha o zajištění bezpečí ostatním žákům (zajistíme odchod žáka s PAS × ostatních žáků ze třídy)
- na žáka v akutním afektivním stavu hovoříme klidným hlasem (v případě, že žák reaguje negativně, nekomunikujeme s ním)
- popis situace, snaha o uklidnění
- odstranění nebezpečných předmětů z žákova dosahu
- přivolání pomoci dalšího dospělého
- přibližování se k žákovi s PAS – udržení bezpečné vzdálenosti – ochranná bariéra (např. školní lavice)
- snaha o usazení žáka
- zajištění prostoru (např. u oken)
- kontaktování zákonných zástupců žáka
- kontaktování Zdravotnické záchranné služby
- při agresí vůči druhým osobám i Policie ČR (ve zvlášť závažných případech)

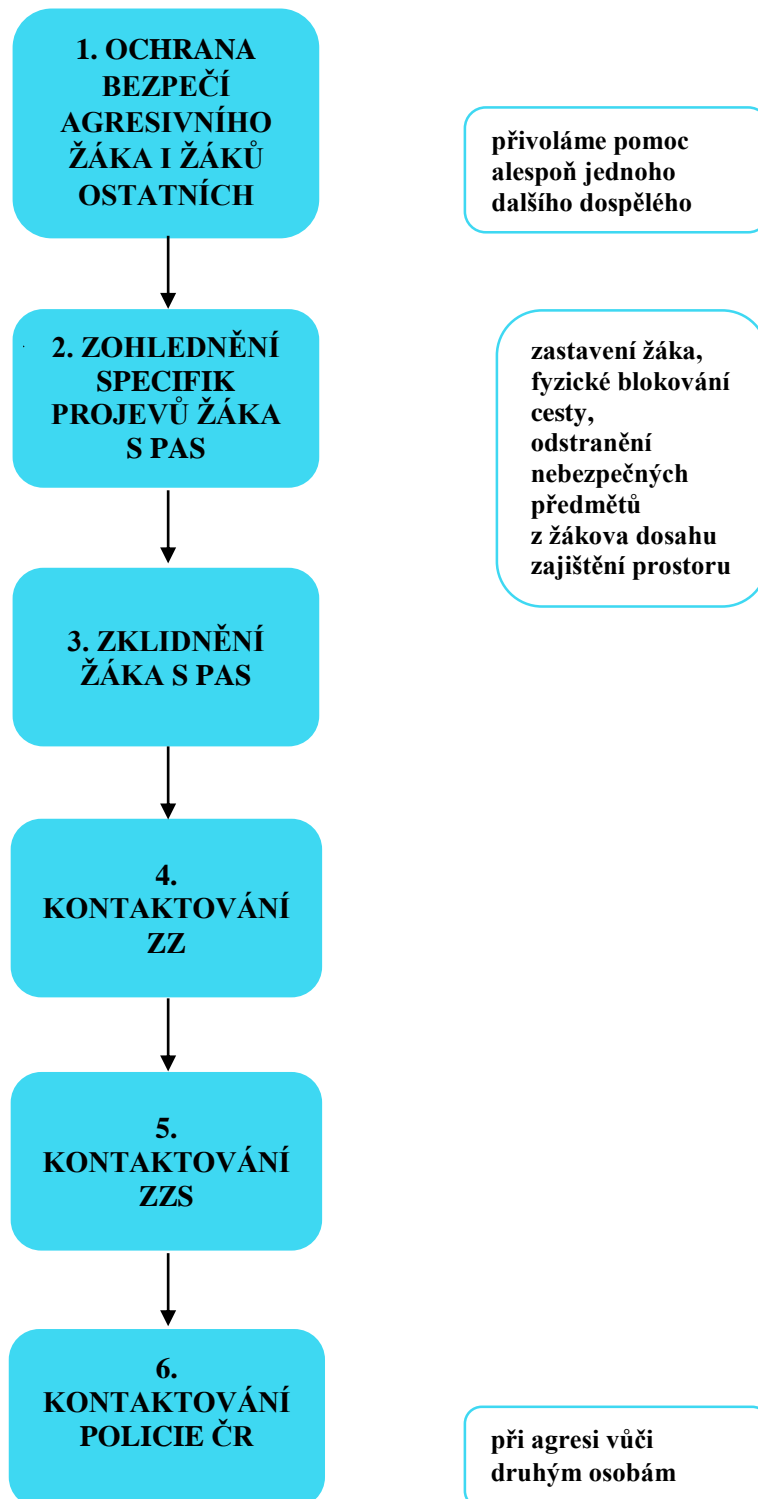
Autoagresivní chování žáka – kousání se; bouchání se do hlavy; bití hlavou o stěnu/o zem; vytrhávání si vlasů

- zajištění bezpečí ostatním žákům
- na žáka v akutním afektivním stavu hovoříme klidným hlasem
- snaha o uklidnění žáka s PAS
- přivolání pomoci dalšího dospělého
- přibližování se k žákovi – bezpečná vzdálenost
- snaha autoagresivní chování zastavit (vždy je třeba nutné vzít v úvahu fyzickou sílu žáka, která se v situaci afektu násobí), např. vzít žáka za ruce, navázat oční kontakt, nabídnout alternativu (změnu situace)
- kontaktování zákonných zástupců žáka
- kontaktování Zdravotnické záchranné služby
- při agresí vůči druhým osobám i Policie ČR (ve zvlášť závažných případech)

Riziková situace mimo budovu školy

- ochrana bezpečí a zdraví žáka i mimo budovu školy
- zohlednění specifík projevů žáka s PAS
- zajištění bezpečí ostatním žákům
- snaha o uklidňování žáka s PAS
- zastavení žáka, fyzické blokování cesty k silnici a dalším nebezpečným místům (např. vodní plocha, koleje)
- zajištění, aby se do řešení situace nezapojovali kolemjdoucí
- čekáme, až afekt u žáka s PAS zeslábne
- informování školy a zákonného zástupce žáka
- kontaktování Zdravotnické záchranné služby
- při agresi vůči druhým osobám i Policie ČR (ve zvlášť závažných případech)

ŽÁCI S PAS

3 ZÁVĚR

S tímto dokumentem budou seznámeni všichni zaměstnanci školy. Zároveň bude přístupný i na webových stránkách školy. Krizový plán bude doplňován či obměňován v případě výskytu nebo zvýšení určitého rizikového chování na škole.

Vypracovala: Mgr. Andrea Stonjeková (ředitelka školy)

Mgr. Lenka Jonášová (metodik prevence)

4 Důležité kontakty

Dětské krizové centrum, o. s. (nonstop) V Zápolí 1250/21 141 00 Praha 4 – Michle E-mail: problem@дитеkrize.cz tel./fax: 241 480 511, 241 483 853 mobil: 777 664 672
Linka bezpečí Linka bezpečí: 116 111 Ústavní 95 181 00 Praha-Bohnice tel. 420 266 727 979 E-mail: Info@linkaBezpeci.cz E-mail: pomoc@rodicovskalinka.cz rodičovská linka: 840 111 234, 606 021 021
Linka bezpečí – 116 111 Linka bezpečí dětí a mládeže – 800 155 555
Hasičský záchranný sbor – 150 Zdravotnická záchranná služba – 155 Policie České republiky – 158 Městská policie – 156
Tísňová linka – 112
Jednotka specializované péče pro PPP PK VKN (Ke Karlovu 11, Praha 2, tel:224965353)
Dětská psychiatrická klinika (V úvalu 84/1, Praha 5, tel:224433400)
Anabell – občanské sdružení (posta@anabell.cz)
Krizové centrum RIAPS (Chelčického 39, Praha 3, tel:222580697)
Linky důvěry
Síť organizace STOB (redukce váhy – programy pro rodiny)
Fórum zdravé výživy: www.fzv.cz

5 Přílohy

5.1 Krizový plán pro prevenci vzniku problémových situací týkajících se žáka s PAS

Jméno a příjmení žáka:

Datum narození:

Místo trvalého pobytu: **Kontaktní údaje na zákonného zástupce/telefon**
(v případě zletilého žáka na kontaktní osobu)

Název a adresa školy/školského zařízení, ročník:

Ošetřující lékař/odborný lékař:

(na základě souhlasu zákonného zástupce uváděno pro případ konzultace při vzniku problémové situace např. psychiatr, neurolog, atp.)

Pedagogický pracovník školského poradenského zařízení spolupracující na vytváření „Krizového plánu“:

Třídní učitel:

Druhý pedagog ve třídě:

Asistent pedagoga:

Ostatní vyučující žáka:

Vychovatel/vychovatelka:

Osoby zajišťující specializované činnosti ve škole/školském zařízení (např. fyzioterapeut, speciální pedagog, psycholog, výchovný poradce, atd.):

Aktuální zdravotní stav žáka:

Aktuální stav žáka (obsahuje popis speciálních vzdělávacích potřeb dle doporučení školského poradenského zařízení):

Popis obtíží žáka (spouštěcí mechanismy vzniku problémových situací u konkrétního žáka v konkrétních situacích, na konkrétních místech, v přítomnosti konkrétních osob, v jejich přístupu apod., např. fyziologická potřeba, příjem potravy, tekutin, únava a „přetažení“, precitlivělost na různé podněty jako zvuky, světlo, barvy, pachy, doteky, nepohodlí, změny aktuálního zdravotního stavu, či jiných faktorů, které ovlivňují jeho aktuální naladění):

Doporučený postup prevence vzniku problémových situací (postup zpracován na základě osobnostní charakteristiky žáka viz „Popis obtíží žáka“ a dle doporučení školského poradenského zařízení, součástí plánu je „záznamový arch“ sloužící jako podklad pro vyhodnocování vhodně nastavených opatření pro prevenci vzniku nevhodného chování žáka, problémového chování či problémové situace):

Doporučený postup v případě, kdy problémová situace nastala (obsahuje popis konkrétních kroků při vzniku nevhodného chování, problémového chování či problémové situace, vymezení kompetencí a odpovědnosti jednotlivých zaměstnanců, včetně přesného stanovení podmínek kdy a za jakých okolností škola žádá o pomoc jiné odborníky, např. linku 155):

Podpisy informovaných osob (všech, kteří jsou s žákem v interakci v době jeho pobytu ve škole nebo školském zařízení):

Podpis žáka:

Podpis zákonného zástupce/kontaktní osoby v případě zletilého žáka:

Místo, datum:

Zpracoval/a:

Podpis ředitele školy:

Záznamový arch

Datum /čas	Co se stalo/průběh problémové situace	Kdo byl kontaktován/kým/čas	Poskytnutá opatření	Vyhodnocení

5.2 Dodržování pravidel prevence vzniku problémových situací týkajících se žáků s PAS ve školách a školských zařízeních za účelem zajištění bezpečnosti a ochrany jejich zdraví.

Charakteristika poruch autistického spektra

Poruchy autistického spektra (dále jen „PAS“) jsou skupinou poruch, které se diagnostikují na základě projevů chování. V Mezinárodní klasifikaci nemocí (MKN - 10) jsou označovány jako pervazivní (všepronikající) vývojové poruchy, mezi které jsou řazeny mj. dětský autismus, atypický autismus, Rettův syndrom, Aspergerův syndrom, jiné pervazivní vývojové poruchy, pervazivní vývojová porucha nespecifikovaná.

Základní diagnostická triáda PAS zahrnuje různou míru narušení v těchto oblastech:

*sociální interakce a sociálního chování,
verbální i neverbální komunikace,
v oblasti představitosti a hry, omezených vzorců chování, zájmů nebo aktivit.*

Stupeň závažnosti poruch bývá různý, typická je také značná variabilita projevů. I v případech nejlehčích forem postižení zhoršují sociabilitu a ztěžují zařazení jedince do společnosti. Více podrobností k odlišnostem a projevům v jednotlivých oblastech je popsáno v následující části.

Specifika v chování žáků s poruchou autistického spektra

PAS jsou celoživotní, některé projevy s věkem mizí, jiné se zase mohou objevit. Děti, žáci a studenti (dále jen „žák“) s PAS považujeme ve školské praxi za žáky s různou mírou speciálních vzdělávacích potřeb. Chování a jednání žáků s PAS ovlivňuje především odlišné vnímání, porozumění a sociální komunikaci. Chování a projevy jsou u každého žáka s PAS značně různorodé. Některé schopnosti a dovednosti mohou být rozvinuté, jiné výrazně opožděné nebo nerozvinuté. U žáků s PAS se lze setkat s různou mírou rozvoje řeči (mutismus, dysfázie, echolálie, verbalismus, ulpívání na tématu hovoru, repetitivní doptávání, ale také rozvinutou slovní zásobou i jazykovým nadáním, nebo naopak úplnou absencí řeči), různými intelektovými schopnostmi (mentální retardace, průměrné intelektové schopnosti s nerovnoměrným vývojem, nadprůměrné nadání) i s různým stupněm zájmu o sociální kontakt (děti mazlivé, pasivní, netečné, zdrženlivé, nejisté a neschopné přiměřeně navázat kontakt, neschopné užívat neverbální chování jako např. výraz obličeje, oční kontakt, postoj těla či gesta, děti fixované na blízké osoby, aktivní). Častým projevem jsou stereotypní pohyby, zvláštní zájmy, omezená schopnost spontánně sdílet s ostatními dětmi radost a zájmy, či rigidní a kompulzivní chování. Četnost takového chování se zvyšuje při nadměrné stresové zátěži žáka. To může být znamením

„přetažení“ žáka. Při prevenci vzniku nežádoucího chování, stresu, či afektu je třeba mít na paměti, že žák s PAS v zátěžové a pro něj nestandardní situaci může opomíjet základní životní potřeby, jako např. fyziologická potřeba, příjem potravy, tekutin. Pokud pozorujeme na žákovi neklid, je vhodné nabídnout pití, připomenout jídlo, pamatovat na toaletu. Může se stát, že je žák dehydratovaný, hladový atd., ale sám tyto potřeby aktivně nevyřeší. Únava a „přetažení“ jsou signálem potřeby odpočinku, který dokáže navodit zklidnění. Pokud stereotypní rigidní projevy nejsou sebepoškozujícího nebo poškozujícího okolí ohrožujícího charakteru, je nutné nelpět na jejich zastavení, postupně odezní. Tyto projevy nesmí být důvodem jakékoliv formy trestání žáka. K projevům v oblasti tzv. diagnostické triády je často přidružena přecitlivělost na různé podněty jako zvuky, světlo, barvy, pachy, doteky apod.

<p>Příčiny projevů rizikového chování</p>	<p>Znalost a respekt k přecitlivělosti žáka jsou nezbytným prvkem prevence vzniku jeho nežádoucího nebo až afektivního chování. Je nezbytné předvídat situace, kdy může s konkrétním podnětem přijít do styku. Způsoby práce s žáky s PAS jsou vždy individuální, přizpůsobené vzdělávacím potřebám každého jedince. Pokud škola nemá předchozí zkušenosti se vzděláváním dítěte s PAS, měla by se na jeho příchod dostatečně připravit. Při práci s žáky s PAS je mimo jiné nutná spolupráce s odborníky z oblasti dětské psychiatrie a školskými poradenskými zařízeními, majícími zkušenosti s danou diagnózou. Pro porozumění specifickým rysům diagnózy PAS, chování dětí s PAS, předcházení či vyvracení řady předsudků a obav z problémového chování zajistí ředitel školy odbornou osvětu pro pedagogické i nepedagogické pracovníky školy, žáky a rodiče.</p> <p>Krizové situace ve škole či školském zařízení zahrnují zejména rizikové chování vyvolané situací, která nastane z důvodu nepochopení současné potřeby žáka, kterým může být nepohodlí, změny aktuálního zdravotního stavu, či jiných faktorů, které ovlivňují jeho aktuální naladění. Reakcí žáka na takové nepochopení je řešení situace neadekvátním způsobem, neadekvátními verbálními projevy, vzdorovitým chováním, stereotypním chováním, agresí vůči ostatním spolužákům či dospělým, sebepoškozováním, výbušným chováním, vulgárním vyjadřováním apod.</p>
--	--

	<p>Jedná se o manifestaci vysoce stresové situace, ve které se žák ocitl. Následkem takto vyhocené situace může v případě jejího podcenění či neadekvátního zásahu či postupu zaměstnance školy či školského zařízení, dojít až k agresi vůči ostatním. Incidentsy tohoto charakteru jsou projevem bezmoci, frustrace z nepochopení, přetížení atp.</p>
<p>Pravidla předcházení rizikovému chování</p>	<p>Pro předcházení krizovým situací spojeným s rizikovým chováním žáků s PAS je nutné dodržovat tato pravidla:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ pravidlo přesnosti, jasnosti instrukcí a zajištění předvídatelnosti: většina žáků s PAS potřebuje větší míru struktury prostředí a činností, aby mohla kvalitně fungovat. Předvídatelnost a pravidelnost denních činností je pro žáky s PAS jistotou. Neznámé a nečekané události u nich mohou vyvolat stres a nejistotu, což může vést k úzkosti, problémovému chování nebo k výkyvům či selhání v obvykle zvládaných činnostech. ➤ pravidlo jasné a konkrétní motivace: žáci s PAS musejí více než jedinci bez této poruchy, vědět, proč mají činnost vykonávat. Sociální motivace vzhledem k omezené schopnosti empatie funguje méně. U žáků s PAS si všímáme zvýšené potřeby logických důvodů pro vykonání určité práce a splnění úkolů. Odpovědi opírající se o sociální pochopení nebývají pro žáky s PAS dostatečně motivující. Žáci s PAS mají obtíže s rozpoznáváním emocí (jak vlastních, tak i ostatních jedinců). Daleko účinnější je motivace, která dává konkrétní smysl. Při ztrátě motivace rapidně klesá i schopnost soustředění. Adekvátní motivace hraje velkou roli a enormně ovlivňuje veškeré jednání. Jednou z forem práce s motivací žáka je pozitivní posilování jeho silných stránek. Je třeba zohlednit problémy žáků s PAS s generalizací. Tato skutečnost ovlivňuje různou míru zvládnutí konkrétních osvojených dovedností v závislosti na aktuálním prostředí. Může proto nastat situace, že např. v domácím prostředí zvládnutou činnost není schopen žák zvládnout ve škole nebo v dalším prostředí, a naopak. To však neznamená, že tzv. „trucuje“ či „dělá naschvály“. Problém s generalizací nelze řešit postihem žáka.

➤ **pravidlo vyšší míry tolerance:**

způsoby jednání a komunikace s ostatními žáky i učiteli, jako např. nevhodné poznámky, netaktní přímočarost, otázky mimo kontext, banální výroky, úzkostné reakce při setkáních s novými lidmi, vulgární vyjadřování atd., kladou vyšší nároky na toleranci ze strany přítomných osob a vyžadují nutnou pedagogickou empatii ve školním prostředí i na akcích konaných mimo školu. I v afektní situaci je nezbytné vycházet ze zásad komunikace s osobami s PAS, viz Komunikační klíč (Komunikační soubor).

➤ **pravidlo důslednosti v přístupu:** spontánnost, rychlá změna původního plánu, nepřesnost a nedodržování stanovených pravidel uvádí žáky s PAS v chaos a nejistotu. V případě, že je potřeba změnit původní nastavený harmonogram a postup, je nezbytné jasně a logicky vysvětlit, proč ke změně dochází. Změnu je dobré podpořit vizualizovanou informací. Tam, kde se předpokládá občasný výskyt změn v zažitém režimu, je vhodné nastavit i náhradní variantu v souladu s individuálním nastavením, schopnostmi a potřebami konkrétního žáka s PAS. Dle schopností konkrétního žáka je dobré zvážit možnost začlenění tzv. „plánů B“, náhradní varianty konkrétního postupu nebo řešení situace, k základní variantě A.

➤ **vyšší míra vizuální podpory:** vizuální podpora pomáhá většině žáků při učení a vstřebávání nových informací. Pro většinu žáků s PAS je vizuální informace nezbytnou podporou pro pochopení významu předávané informace smysluplného významu. Pokud chceme, aby si žák s PAS pracovní činnost osvojil, je třeba ji předvést nebo rozkreslit (využít tzv. procesuálních schémat), která lze postupně zjednodušovat a doplnit verbálním vysvětlením. Žáci s PAS upřednostňují neživé věci (např. předměty) před ostatními jedinci. Důležitým pomocníkem mohou být pro žáky s PAS plány dne, psané připomínky a pravidla, vysvětlivky, procesní schémata, rozkreslené či rozepsané postupy činnosti, sepsané správné řešení situace, vizualizace času pomocí minutky, ale také komunikační

technologie. V závislosti na povaze a závažnosti PAS je v období adaptace vhodné výrazně podpořit strukturalizaci prostoru, činností a času. Spolu s vnější motivací a individuálním přístupem tvoří základní principy tzv. strukturované učení, metodika vytvořená pro vzdělávání osob s PAS. Uplatnění uvedených principů pomáhá žákovi s PAS zodpovědět několik důležitých otázek: kde a kdy bude, co dělá, jak to má dělat, jak dlouho to bude trvat a proč to dělá. Strukturujeme žákovi čas, prostředí, ve kterém se pohybuje, i jednotlivé činnosti. Vizualizujeme veškeré informace, které by pro žáka s PAS bez této podpory nebyly dostatečně srozumitelné, nebo které by si nedokázal zapamatovat. **Struktura prostředí**, ve kterém se žák s PAS pohybuje, mu pomáhá v již zmiňované prostorové orientaci a dává mu tak odpověď na otázku „kde?“. Struktura tak nabízí "jistotu" tím, že vytváří předvídatelná spojení mezi místy, činnostmi a chováním.

Struktura času – vytvoření vizualizovaného denního programu, umožňuje žákovi s PAS předvídat události, čas se tak stává konkrétní. Struktura pracovního programu – využití krabic s vnitřní strukturou, strukturované činnosti s vizualizací jednotlivých kroků.

➤ **nadstandardní řešení obtíží s pozorností:** při motorickém neklidu je možné dovolit žákovi s PAS manipulaci s předmětem a činnost, která neruší ostatní a umožňuje soustředění, jako např. mačkácí míček, provázek, gumička. Situace, které jsou ve skupině a vyžadují soustředění, je zapotřebí zejména zpočátku redukovat na minimum. Dobré je podporovat aktivity, které žákovi s PAS umožní přijatelný pohyb v hodině, jako je rozdávání papírů, sbírání sešitů atd. Pro zvýšení pozornosti je důležité pravidelné a vyvážené střídání odpočinku a činnosti.

➤ **vyšší míra vysvětlování sociálně komunikačních pravidel a situací, vyšší míra pomoci v některých situacích, které vyžadují praktický úsudek:**

u žáků s PAS dochází k odlišnému chápání ironie, sarkasmu, či metafoře, proto je dobré se jim v komunikaci vyhnout, neboť jsou

	<p>pro ně matoucí a nepříjemné. Mnohdy je důležité upozornit žáka na zdánlivě všeobecně známé skutečnosti, jako je možnost či nutnost vyjednat si výjimku, vznést dotaz apod. Dotazy těmto žákům je důležité klást přesně a vhodně zvolenou formulací. Mnohdy je nutné, se v zájmu podání dobrého výkonu ujistit, zda žák ví, jak po sobě následují připravené činnosti. Nadstandardně, přesně a konkrétně je třeba vysvětlit, co se od žáka očekává z hlediska množství a kvality práce, např. vymezení začátku a konce činnosti. Nelze se spoléhat na pružnost v myšlení a schopnost rychle se přizpůsobit nové situaci. Důležité je dávat žákovi s PAS zpětnou vazbu o jeho výkonech, např. formou bodů nebo škály. Při diskusi se třídou je zapotřebí neignorovat někdy i značně osobité příspěvky, snažit se porozumět jejich významu, dát přiměřený prostor k projevení vlastního názoru. V případě obtíží se sociálně přijatelnými hranicemi příspěvku je nutné si pomoci vzájemně vymezeným časem, zařazením vhodné formy nácviku sociálních dovedností.</p> <p>➤ možnost odpočinku, relaxace: pro prevenci vzniku nežádoucího chování, stresu, či afektu způsobeného únavou a „přetažením“, je velmi důležitá možnost odpočinku, která dokáže navodit zklidnění. Pro odpočinek je vhodné vymezit konkrétní prostor.</p>
<p>Příklady praxe Doslovné chápání informací</p>	<p><i>Příklad č. 1</i></p> <p>Na konci vyučovací hodiny učitel sdělí: „O čem jsme si dnes povídali, si přečtete do příští hodiny v učebnici na straně XY.“</p> <p><i>Reakce žáka s PAS:</i> splní, oč byl požádán, tj. přečte si zadanou stránku. Obsah se nenaučí.</p> <p><i>Vývoj situace v následující vyučovací hodině:</i> při ověřování učiva je žák učitelem hodnocen jako nepřipravený. Žák nerozumí, proč je hodnocen jako nepřipravený, když splnil v domácí přípravě to, co učitel vyžadoval, tj. přečetl si zadanou stránku v učebnici.</p>

	<p><i>Proč došlo k nedorozumění:</i> učitel dal třídě informaci, ale neověřil si, zda, případně jak a nakolik žák s PAS informaci porozuměl.</p> <p><i>Příklad č. 2</i></p> <p>Žák s PAS se bojí projít chodbou, kde vykonává dozor učitel XY. Má panické obavy. Vždy kříží ruce přes svá prsa a drží si ramena. Třídní učitel řeší tak, že ho čeká na začátku chodby a odvede do třídy, protože žák není schopen sám dojít. Má-li dozor jiný učitel, problém není. Až časem se podaří zjistit, proč má žák strach projít chodbou. Učitel XY během dozoru na chodbě a v přilehlých třídách, vyžaduje, aby dveře tříd byly otevřené. Během jednoho dozoru žák s PAS dveře neustále zavírá. Když se situace opakuje poněkolkráté, učitel žákovi řekne: „Ještě jednou a urazím ti ruce u samého ramene“.</p> <p><i>Proč došlo k situaci:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> a) žák se řídil pokyny třídního učitele. Jeden z nich zněl: „Dveře od třídy se zavírají“. Vždy však byl pokyn dán v situaci, kdy začala vyučovací hodina a učitel a žáci již byli ve třídě. Do nové situace žák přenesl pouze pokyn vztahující se ke dveřím, ale nedovedl vyhodnotit, že situace je odlišná. b) dozorující učitel, přestože byl na organizační poradě informován, že ve škole bude žák s PAS, tuto informaci zřejmě nebral jako významnou, o problematiku PAS se nezajímal a nedovedl proto v danou chvíli vyhodnotit, že jeho výrok bude tímto žákem chápán jinak než žáky intaktními. <p><i>Dodatek:</i> výrok učitele byl pro žáka traumatizující. Očekával, že učitel slib splní. Nevěděl však kdy a jak.</p>
<p>Používání přirovnání</p>	<p><i>Příklad č. 3</i></p> <p>Učitel podává při objasňování učiva informace, které nejsou žáky přijímány, a tak řekne: „Jako bych házel hrách na stěnu“.</p> <p><i>Reakce žáka s PAS:</i> před následující hodinou přistaví ke stěně židli.</p>

	<p><i>Vývoj situace:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> Učitel po příchodu do třídy nařídí židli vrátit na původní místo a dále neřeší. Žák s PAS nerozumí. Učitel po příchodu do třídy zjišťuje, kdo dal židli ke stěně. Žák s PAS sdělí, že on. Je mu to vytknuto. Židli musí vrátit na původní místo. Nerozumí. Učitel po příchodu do třídy zjišťuje, kdo dal židli ke stěně. Žák s PAS sdělí, že on. Učitel se ptá proč. Žák sdělí, že židli přistavil proto, aby se učitel při házení hrachu dostal výš na stěnu. <p><i>Reakce učitele:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> Zlobí se, že byl provokován, zesměšňován,..., žáka potrestá. Ten situaci nerozumí. Snaží se žákovi na úrovni jeho aktuálního porozumění vysvětlit jinými slovy obsah přirovnání. <p><i>Proč žák s PAS přistavil židli ke stěně:</i> vyhodnotil situaci tak, že stěna je vysoká a učitel nemá možnost dosáhnout vysoko a hodit tam hrách.</p>
<p>Potíže s generalizací</p>	<p><i>Příklad č. 4</i></p> <p>Učitel ve výuce popisuje psa. Výklad doprovází obrazovým materiálem. Využívá obrázky či fotografie různých plemen, velikostí, barev psů atd.</p> <p><i>Reakce žáka s PAS:</i> žák sdělí učiteli, že na všech obrázcích nejsou psi.</p> <p><i>Vývoj situace:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> učitel znovu zopakuje, že na všech obrázcích jsou psi. Žák opět tvrdí, že na všech ne. Učitel situaci považuje za uzavřenou a dále na žákovo tvrzení nereaguje. žák znovu upozorňuje, že na všech obrázcích nejsou psi. Situace je vypjatější, žák už informaci křičí. Učitel již nepovažuje za důležité tvrzení žáka, ale jeho chování. žák je opakovaně nepochopen, opětovně vykřikuje, že na všech obrázcích nejsou psi. Učitele žáka označí za lháře a trestá jej písemnou poznámkou.

	<p><i>Proč se situace vyvíjela výše uvedeným způsobem:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> a) žák znal pouze psa u babičky. Byl to hnědý jezevčík. Pojem pes měl spojen jen s tímto jedním a konkrétním jezevčíkem. b) učitel nebyl detailně obeznámen s informacemi o žákovi, a zároveň nezjišťoval, proč neustále opakuje své tvrzení. Situaci učitel vyhodnotil jako nevhodné chování a žáka potrestal písemnou poznámkou.
<p>Pravidla</p>	<p><i>Příklad č. 5</i></p> <p>Učitel XY nastupuje na dozory na chodbě zpravidla později. Děje se tak zejména o přestávkách, kdy musí přejít z podlaží na podlaží.</p> <p><i>Reakce žáka s PAS:</i> sleduje nástup učitele a chodí oznamovat řediteli školy.</p> <p><i>Reakce ředitele školy:</i></p> <p>Ředitel žákovi vysvětlí, že není možné, aby za ním docházel každou přestávku. Dohodne se s ním, aby docházel 1x týdně v určitou dobu, přinesl mu písemný záznam nástupů učitele XY na dozor, že on situaci vyřeší. Oba dohodu plní. Žák rozumí, ví, že někdo přijímá informaci o nedodržování pravidel. Další řešení ho nezajímá. Ředitel se časem s žákem dohodl, že bude zaznamenávat nedodržování jiného pravidla. Ve vlastní třídě bude po poslední vyučovací hodině sledovat ne kdo, ale kolik žáků nezvedlo židli u lavice v konkrétní den. Řediteli jednou týdně předloží záznamy.</p> <p><i>Příklad č. 6</i></p> <p>V hodinách zeměpisu a dějepisu žák neustále přerušuje výklad učitele rozšiřujícími informacemi.</p> <p><i>Důvody žáka s PAS:</i> má v těchto oblastech velmi rozsáhlé vědomosti, chce je uplatnit. Neuvědomuje si, že vyrušuje.</p> <p><i>Reakce učitele:</i> dohodne se s žákem, že doplňující informace bude mít vždy možnost ostatním sdělit v posledních 3 minutách vyučovací hodiny. Dohodu dodržuje, žák ho nepřerušuje, protože ví, že bude mít k vyjádření prostor.</p>

Rituály	<p><i>Příklad č. 7</i></p> <p>Žák s PAS se pravidelně každou vyučovací hodinu chová tak, že učitelku XY přivádí do situace, kdy hlasově přechází do fistule.</p> <p><i>Důvody žáka s PAS:</i> jeho záměrem není zlobit učitelku, nýbrž ji slyšet v její nejvyšší hlasové poloze, která mu připomíná jeho oblíbenou píšťalu.</p> <p><i>Řešení situace:</i> s učitelkou bylo pracováno tak, aby na podněty žáka reagovala jiným způsobem. Postupně se jí to dařilo. Žák ji přestal „vytáčet“.</p>
Osobní zóna	<p><i>Příklad č. 8</i></p> <p><i>Popis situace:</i> učitel zadá žákům samostatnou práci. Po chvíli zjistí, že žák s PAS má potíže. Chce mu pomoci. Tužkou v žákově sešitě ukáže na místo, kde došlo k chybě. Žák ho praští po ruce.</p> <p><i>Proč žák s PAS fyzicky napadl učitele:</i> učitel narušením žákova osobního prostoru vyvolal napětí, nervozitu, možná se objevila i úzkost. Žák se potřeboval uvolnit. Neměl možnost někam ustoupit či utéct.</p> <p><i>Reakce učitele:</i> nepoučený učitel situaci bude řešit jako nevhodné chování. Důsledkem bude poznámka, důtka apod. Poučený učitel řekne: „Promiň“. Příště se v obdobné situaci žáka zeptá, zda mu v jeho sešitě může tužkou něco ukázat.</p>
Spolupráce škola-rodíč odborní pracovníci	<p>Pro všechny skupiny dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami při zajišťování bezpečnosti a zdraví ve školách a školských zařízeních platí obecné pravidlo nutné úzké spolupráce mezi školou, rodiči a školským poradenským zařízením. Speciální pedagog, který na základě speciálně pedagogického vyšetření zná specifika žáka i jeho silné stránky, poskytuje metodickou podporu pedagogickým pracovníkům školy i zákonným zástupcům dítěte průběžně, v akutních případech neprodleně. Pro úspěšnou spolupráci je nutné nastavení, zavedení a využívání vzájemné informovanosti aktérů zapojených do vzdělávacího procesu žáka s PAS (pedagog, asistent pedagoga, zákonný zástupce, vychovatel, výchovný poradce, v případě, že má škola k dispozici, tak také školní speciální pedagog nebo školní psycholog) v dohodnutých intervalech a dohodnutým způsobem.</p>

	<p>Participace žáků zohledňuje nejen klíčový princip Úmluvy o právech dítěte, ale utvrzuje i dovednosti, které škola sama rozvíjí i prostřednictvím výchovy k občanství, resp. ve vzdělávací oblasti Člověk a společnost: schopnost diskutovat, pracovat v týmu a respektovat ostatní, zodpovědně rozhodovat a nést následky rozhodnutí bez ohledu na to, zda jde o participaci na třídní, školní či mimoškolní úrovni. Vize školy, která funguje podle jasných pravidel umožňujících konstruktivní komunikaci všech aktérů (vedení, učitelé, rodiče) a jejich participaci na chodu školy, představuje rovněž jedno z kritérií, resp. indikátorů hodnocení kvalitní školy dle ČŠI: „Škola má jasně nastavená pravidla a mechanismy k organizování vlastní činnosti školy (školní řád a další interní kodexy), a to v souladu s právním řádem a vizí a strategií rozvoje školy a mechanismus, jak se s nimi snadno mohou seznámit pedagogové, rodiče i zřizovatel. Škola udržuje konstruktivní komunikaci o pravidlech s pedagogy a hlavními aktéry vně školy (rodiče, zřizovatel), dbá na to, aby byli zapojeni do jejich tvorby a racionalizace. Škola má jasně nastavený mechanismus přenosu podnětů a jejich projednávání, pedagogům, žákům, rodičům a zákonným zástupcům žáků je znám a rozumějí mu.“</p> <p>Klíčovým předpokladem k dosažení této vize je rovnocenný, partnerský vztah školy a rodičů, založený na důvěře a osvobozený od vzájemného zpochybňování kompetence rodičů vyjadřovat se k podobě jimi uskutečňované výchovy, a kompetence školy vyjadřovat se k jí uskutečňovanému vzdělávání žáka. V první řadě je zákonný zástupce ten, kdo rozhoduje o vzdělávací dráze svého dítěte, a mělo by se tak dít vždy v zájmu dítěte.</p>
<p>Doporučený postup školy pro prevenci vzniku problémových situací u žáků s PAS</p>	<p>Ředitel školy určí pedagogického pracovníka, který bude odpovídat za spolupráci se školským poradenským zařízením, v jehož péči daný žák s PAS je. Tímto pedagogickým pracovníkem by měl být výchovný poradce, školní speciální pedagog či školní psycholog.</p> <p>Pověřený pedagogický pracovník seznámí s obecnými specifiky diagnózy PAS a zásadami pro předcházení rizikových projevů chování pedagogické i nepedagogické pracovníky školy, kteří budou s žákem v</p>

kontaktu při výuce, v družině, při odborném výcviku, v tělocvičně, ve školní jídelně atd., se zásadními a podstatnými informacemi o individuálních zvláštích a potřebách daného žáka. O této skutečnosti bude vyhotoven písemný zápis s podpisy všech zúčastněných. Pověřený pedagogický pracovník zajistí ve spolupráci se školním metodikem prevence a pracovníkem školského poradenského zařízení, který se problematikou PAS zabývá, besedy a osvětu žákům školy a jejich rodičům takovou formou, která respektuje typ PAS, nastavení a situaci konkrétního žáka s PAS a případné doporučení odborníků jako psycholog, psychiatr, neurolog atp. Pověřený pedagogický pracovník úzce spolupracuje s třídním učitelem žáka, asistentem pedagoga a školním metodikem prevence, ve spolupráci s metodikem prevence organizuje kasuistické semináře pro sdílení dobré i špatné praxe v oblasti prevence a předcházení vzniku nežádoucího chování žáků s PAS, nebo v oblasti řešení akutních rizikových situací. Zajišťuje pravidelné supervize pedagogického týmu podílejícího se na vzdělávání žáka s PAS odborníkem z praxe, případně zajišťuje možnost spolupráce s odborným pracovištěm v souvislosti s dlouhodobým nácvikem zvládnutí krizových situací souvisejících s projevy agrese.

Třídní učitel, případně jím pověřený asistent pedagoga, úzce spolupracuje se zákonnými zástupci žáka a pravidelně je kontaktuje ve snaze získání aktuálních informací o případných změnách. Dle nastavených pravidel školy sám, nebo prostřednictvím určeného pracovníka školy, rovněž kontaktuje klíčového pedagoga školského poradenského zařízení, v jehož péči je žák s PAS veden.

Třídní učitel, případně jím pověřený asistent pedagoga, pravidelně informuje zákonné zástupce žáka o průběhu vzdělávání. Neprodleně informuje zákonné zástupce žáka a pověřeného pracovníka školy o změnách v chování, změnách aktuálního zdravotního stavu, projevech rizikového chování žáka, o plánovaných nebo náhlých změnách ve školním prostředí oproti nastavenému standardu (například onemocnění, akutní nebo plánované rekonstrukce opravy v areálu školy apod.).

Třídní učitel při práci s třídním kolektivem vždy zohledňuje věk žáků. Způsobem přiměřeným věku žáků formou nejrůznějších metod rozvíjí

	<p>schopnost diskutovat, pracovat v týmu a respektovat ostatní, uvědomovat si význam a podstatu pomoci a solidarity mezi lidmi, vzájemné úcty a snášenlivosti.</p> <p>Třídní učitel v případě potřeby a po dohodě se zákonným zástupcem, spolupracuje s lékařskými specialisty, v jejichž péči žák s PAS je - především praktický lékař pro děti a dorost, dětský psychiatr, případně dětský klinický psycholog.</p>
<p>Zajištění bezpečnosti a zdraví - školní řád - krizový plán</p>	<p>Obecně platná pravidla dodržování bezpečnosti při výuce, o přestávkách, při pohybu v prostorách školy i mimo ni, při odborném výcviku atd., vymezená v Příloze č. 14 Rizikové chování, materiálu „Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (Dokument MŠMT č. j.: 21291/2010-28)“, jsou závazná pro všechny skupiny dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami.</p> <p>Pro případ výjimečných situací má každá škola mít vytvořen krizový plán. Krizový plán vypracovává škola individuálně pro žáka, kterému krizová situace hrozí z důvodu přidružených zdravotních komplikací, včetně žáků s PAS. Za zapracování do vnitřních směrnic školy a školského zařízení zodpovídá ředitel školy. Směrnice školy v souvislosti s vytvořením krizového plánu by měla obsahovat údaje o tom, co je cílem takového plánu, kdo je odpovědný za vyplnění krizového plánu, kdo jej vyplňuje, kde bude uložen, dodržování doporučených pravidel a případných opatření, princip vyhodnocování nastavených pravidel, apod. Krizový plán by měl obsahovat postupy, které přesně řeší individuální krizové situace, jež mohou nastat. Postupy by měly být jasné a závazné pro každého pracovníka školy, určují konkrétní kompetence a odpovědnost jednotlivých zaměstnanců. Krizový plán by měl obsahovat popis konkrétních kroků při vzniku nevhodného chování, problémového chování či problémové situace, vymezení kompetencí a odpovědnosti jednotlivých zaměstnanců, včetně přesného stanovení podmínek kdy a za jakých okolností škola žádá o pomoc jiné odborníky např. linku 155.</p> <p>Za zcela neadekvátní a neakceptovatelný postup školy zajištění bezpečí a ochrany zdraví žáků v případě vyústění nežádoucích projevů chování žáka s PAS, je psychický či fyzický trest. Návrh struktury a obsahu</p>

	<p>krizového plánu pro případ předcházení vzniku problémových situací u žáků s PAS ve školách či školských zařízení je v samostatnou přílohou tohoto dokumentu. Podrobnější informace k oblasti primární prevence rizikového chování jsou zveřejněny také na internetových stránkách, dostupné zde.</p>
<p>Příklady organizací zaměřených na problematiku PAS</p>	<p>Národní ústav pro autismus, z.ú., http://www.praha.apla.cz/ Občanské sdružení poskytující podporu osobám s PAS, http://www.zasklem.com/ RAIN-MAN, sdružení rodičů a přátel dětí s autismem (spolek), Ostrava, http://www.rain-man.cz/ Rett Community, Spolek rodičů a přátel dívek s Rettovým syndromem, http://www.rett-cz.com/ Křesadlo HK, Centrum pomoci lidem s PAS, z.ú., https://www.kresadlohk.cz/ Centrum Terapie Autismu, http://www.cta.cz/o-nas/ Jdeme autistům naproti - Olomouc o.s." ve zkratce JAN - Olomouc o.s. , http://www.jan-olomouc.cz/ AUT – Spolek rodičů dětí s PAS, http://autistickaskola.cz/cs/podporujinas/organizace/aut-spolek-rodicu-deti-s-pas/ Občanské sdružení ProCit, z.s., http://www.autismusprocit.cz/</p>
<p>Doporučené odkazy, literatura</p>	<p>Literatura: BAZALOVÁ, B., NOVÁKOVÁ, J. <i>Zkušenosti žáků s poruchou autistického spektra s inkluzivním vzděláváním</i>. In KLENKOVÁ, J., VÍTKOVÁ, M. et. al. <i>Inkluzivní vzdělávání se zřetelem na věkové skupiny a druhy postižení</i>. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5731-9. BĚLOHLÁVKOVÁ, L., VOSMIK, M. <i>Žáci s poruchou autistického spektra v běžné škole</i>. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-687-2. BITTMANNOVÁ, L., BITTMANN, J. <i>Prevence a účinné řešení šikany. U žáků a studentů s Aspergerovým syndromem a vysoce funkčním autismem</i>. Pasparta, 2016. ČADILOVÁ, V., ŽAMPACHOVÁ, Z. <i>Specifika výchovy, vzdělávání a celoživotní podpory lidí s Aspergerovým syndromem</i>. Praha: IPPP,</p>

2006. ISBN 80-86856-20-8.

DUBIN, N. *Šikana dětí s poruchami autistického spektra*. Praha: Portál, 2009. ISBN 80-7367-041-0.

GILLBERG, E., PEETERS, T. *Autismus – zdravotní a výchovné aspekty*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-856-2.

GRANDINOVÁ, T., PANEK R., *Mozek autisty*. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 978-80-204-3115-8.

GRANDIN T., *Jak to vidím já*. Praha: Csémy Miklós ve spolupráci s Janou Csémy, 2015. ISBN 978-80-906078-0-4.

KENDÍKOVÁ, J., VOSMÍK, M. *Jak zvládnout problémy dětí se školou*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-905576-0-4.

KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5.

NAOKI, H., *A proto skáču!* Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-7432-711-7.

ŘÍČAN, P., JANTOŠOVÁ, P. *Jak na šikanu*, Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2991-6.

THOROVÁ, K. *Poruchy autistického spektra*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-091-7.

VANÍČKOVÁ, E., FAIERAJZLOVÁ, V., NEJEDLÁ, M., VOTAVOVÁ, J. *Škola přátelská dětem. Stručný průvodce manuálem UNICEF pohledem nejlepšího zájmu dětí*. Praha: Univerzita Karlova, LF, 2012. ISBN 978-80-260-2883-3.

WELTON, J., *Povím vám o Aspergerově syndromu*. Brno: Edika, 2014. ISBN 978-80-266-0564-5.

YAU, A., *Autismus Praktická příručka pro rodiče*. Praha: Csémy Miklós ve spolupráci s Janou Csémy, 2016. ISBN 978-80-906078-1-1.

Právní normy:

Úmluva o právech dítěte, Sdělení FMZV č. 104/1991 Sb.

Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, sdělení č. 10/2010 Sb. m.s.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších

	<p>předpisů</p> <p>Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných</p> <p>Metodické pokyny:</p> <p>Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních, dostupný zde.</p> <p>Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (Dokument MŠMT č. j.: 21291/2010-28), dostupné zde.</p> <p>Internetové odkazy:</p> <p>Dostupné z: http://znv.nidv.cz/neformalni-vzdelavani/volnycas/participace/slovník-participace</p> <p>Dostupné z: http://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Kriteriahodnoceni/Kriteria-hodnoceni-podminek,-prubehu-a-vysledk-(5)</p>
<p>Slovník pojmů</p>	<p>Dysfázie</p> <p>neboli také specificky narušený vývoj řeči, který se projevuje ztíženou schopností nebo neschopností naučit se verbálně komunikovat, i když podmínky pro rozvoj řeči jsou přiměřené. U vývojové dysfázie dochází k poruše centrálního zpracování řečového signálu. To znamená, že dítě vše slyší, vidí, nemá žádnou poruchu sluchu, či zraku, ale jeho centrální nervová soustava a mozek nejsou schopny dostatečně správně zpracovat sluchové a zrakové signály, které dítě přijímá z okolí.</p> <p>Echolálie</p> <p>automatické opakování slov vyslovených druhou osobou, bez pochopení významu. Jedná se o opakování slov, slovních spojení nebo zvuků z toho důvodu, že se líbí jak slovo nebo zvuk zní. Echolálie se může vyskytovat běžně u všech dětí při procesu učení se řeči.</p> <p>Generalizace</p> <p>tvoření obecných pojmů z pojmů méně obecných n. jedinečných; rozšíření podmíněné reakce na podnět, který se podobá původnímu podmíněnému podnětu (není však stejný).</p> <p>Komunikační klíč</p> <p>Komunikační soubor - soubor dostupný na internetových stránkách MŠMT, dostupný zde.</p>

Mutismus

náhlá ztráta schopnosti mluvit (používat mluvené řeči). Projevuje se především funkční ztrátou řeči, celkovým odmítáním komunikovat, mlčením ze studu, ze strachu či z jiných příčin. Mutismem označujeme mlčení po ukončení řečového vývoje při existující schopnosti mluvení a řeči.

Procesní schéma:

jedná se o analyticky rozpracovaný úkol na elementární kroky a vytvoření schématu po sobě následujících kroků, které vedou k cíli, jednoduchý obrazový návod k různým činnostem, slouží k nácviku samostatnosti při činnostech. Dítě přesně vidí, jaký bude postup při provádění činností.

Repetitivní doptávání

opakování otázek bez potřeby získání doptávané informace.

Rigidní a kompulzivní chování

nutkavé jednání, které probíhá stále stejně jako např. mytí rukou určitým způsobem, šlapaní na kanály, kontrolování elektrických spotřebičů, zámeků atp.

Sociabilita

schopnost a dovednost vstupovat do vztahů ve společnosti.

Sociální motivace

motivace v sociálním kontextu, učení kvůli kladnému sociálnímu hodnocení, a pro získání dobrých vztahů s lidmi, na kterých učícímu se záleží.

Strukturalizace a vizualizace (struktura prostředí)

strukturalizace a vizualizace se v souvislosti se vzděláváním a výchovou žáků s PAS setkáváme velmi často. Spolu s vnější motivací a individuálním přístupem tvoří základní principy tzv. strukturovaného učení, metodiky vytvořené pro vzdělávání osob s PAS. Uplatnění uvedených principů pomáhá žákovi s PAS zodpovědět několik důležitých otázek: kde a kdy bude, co dělá, jak to má dělat, jak dlouho to bude trvat a proč to dělá. Strukturujeme žákovi čas, prostředí, ve kterém se pohybuje, i jednotlivé činnosti. Vizualizujeme veškeré informace, které by pro žáka s PAS bez

této podpory nebyly dostatečně srozumitelné nebo které by si nedokázalo zapamatovat.

Struktura prostředí, ve kterém se žák s autismem pohybuje, mu pomáhá v již zmiňované prostorové orientaci a dává mu tak odpověď na otázku kde? Struktura tak nabízí "jistotu" tím, že vytváří předvídatelná spojení mezi místy, činnostmi a chováním.

Struktura času – vytvoření vizualizovaného denního programu, umožňuje žákovi s autismem předvídat události, čas se tak stává konkrétní.

Struktura pracovního programu – využití krabic s vnitřní strukturou, strukturované činnosti s vizualizací jednotlivých kroků.

Variabilita

proměnlivost, odchylnost od normálu, rozmanitost (rozmanitost ve všech formách, úrovních a kombinacích projevů).

Verbalismus

mnohomluvnost, nadměrné hromadění bezobsažných slov.